U OVOM BROJU: DVIJE NOĆI U SING SINGU • SUPROTNI SIGNALI • U POLARNOJ NOĆI
KOLONISTI SVEMIRA • BRICK BRADFORD • MIKI MAUS • RADIOOČI • PA NAYO TIŠN

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

CIJENA DIN. 20.—

Zagreb, 1. X. 1954. - God. I. -

Br 1.

Plavi vjesnik

TKO ĆE PRIJE

»P-p-p-lavi vjesnik! P-p-p-la-a-avi...«

Naljutio se mališan Grajo:

— Vidi ga, tumpavca! Tko je vidio da mucavac izvikuje novine!

»P-p-p-la-a-a-avi!!«

Uh!! Hvata se Grajo za glavu.

— Ja bih to bolje uradio, — veli i izdere se bjesomučno: — Plavi vjesnik! PLAVI VJESNIK!

Razdro se Grajo, a djed Tuljan gunda iz čoška:

— Tišina, mir. Šta li je sad opet ovo: »Plavi vjesnika?! Otkuda plavi?

Grajin — Žnjuro:

— Plavi, dabome, — veli, — ne će valjda žuti!

— Ili ružičasti! — upada sekica Truca, pjegavo djevojče s pletenicama.

A napolju, kroz prozor se čuje, izvikuje netko novine: »P-p-p-la-a-a-avi vjesnik!«

— Ja bih to bolje... — mumlja mališan Grajo i tmuri nad zadaćom.

— Šuti. — brat će mu Žnjuro. — To i onako nije za tebe, taj »Plavi vjesnik«. To je za mene, ja imam petnaest godina!

— Phi! — sikće Grajo. — Za tebe, je li? A za mene nije, ha? A za koga je onda?

— Za mene! — javlja se sekica Truca. — U »Plavom vjesniku« ima lijepih priča, a ja to volim.

— A za mene stripova, — veli Grajo.

— Priče, stripovi! — nakostriješi se Žnjuro. — A o najvažnijem ne govorite! Putopisi, milj moji, to je ono što se traži u »Plavom vjesniku«.

Djed Tuljan namršti se u kutu. Žmirka po unučadi i trepće očima:

— Kakve su to opet gluposti! »Plavi vjesnik«! Opet nekakve izmišljotine! Nekakve no-vo-sti! Ali za »Miki strip« više ne dam ni pare!

Hao! Tres! Urnebes kod Graje, Žnjure i Truce.

— Ne treba, djede, — složio se Žnjuro, a ostali kikoću. — Daj ti nama samo za »Plavi vjesnike! Drugo ništa ne tražimo.

Napolju mucavac više ne izvikuje svoj »P-p-pl...«. Grajo se umirio. Žnjuro nešto čita. Truca plete. Djed Tuljan žmirka u čošku.

Ulazi tata. Nešto drži u ruci. Nešto veliko, šareno, p-l-a-v-o.

— PLAVI VJESNIK!! — zaurla Žnjuro i skoči do tate. Za njim, tigrovskim skokom, stiže Grajo. Sekica Truca već se prilijepila tati uz hlače.

— Polako, — veli tata, — Po starješinstvu. Prvo će čitati djed, pa ja, onda mama, zatim Žnjuro, za njim Truca i, na kraju, Grajo.

Smrkio se Graji pred očima. On posljednji?! Šta je skrivio? Ta uvijek je dobar dječak...

Priljubio se Grajo uz djeda Tuljana.

— Ja ću djede, s tobom. Možemo zajedno.

Ništa djed ne čuje. On ništa ne vidi, ništa ne će da zna. Djed Tuljan čita »Plavi vjesnik«.

— Je li plavi? — pita Žnjuro.

A djed Tuljan samo kima glavom, onda znači, da ne želi biti smetan, jer je zauzet važnim i zanimljivim poslom.

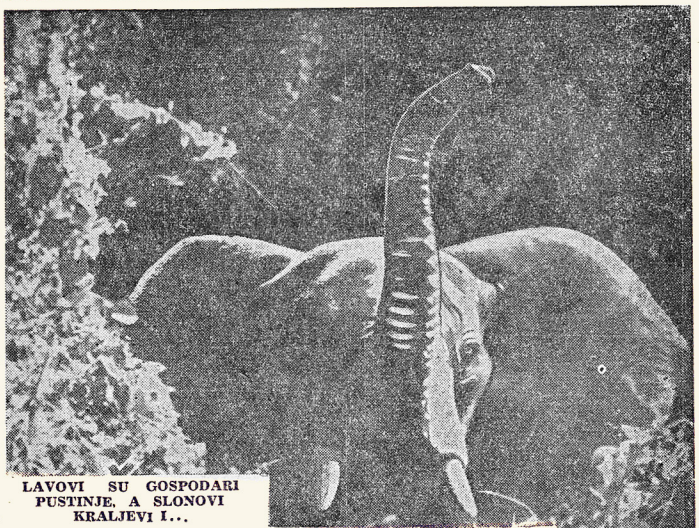

LAVOVI SU GOSPODARI PUSTINJE, A SLONOVI KRALJEVI I...

TENKOVI PRAŠUME

Fotoreportažu o lovu na slonove čitajte na 4. str.

AMUNDSEN

Ljeti, 1928. god. gnjavila je neka znatiželjna gospođa raznim pitanjima poznatog popularnog istraživača Amundsena, pred njegov ponovni odlazak u sjeverne krajeve.

Na kraju ga je zamolila, da joj ispriča svoje doživljaje.

— Drage volje, — nasmiješio joj se Amundsen, koji i inače nije volio mnogo govoriti. — Tako mi je tokom jedne jedine noći narasla brada preko petnaest centimetara...!

— Kako? Tokom jedne jedine noći narasla 15 centimetara?! Pa to je nemoguće! Amundsen joj se ponovno nasmiješi:

— Pa ipak! Bilo je to na sjevernom polu, gdje noć traje po prilici — šest mjeseci!

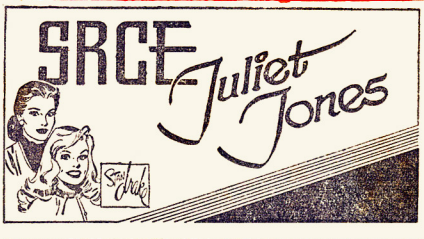

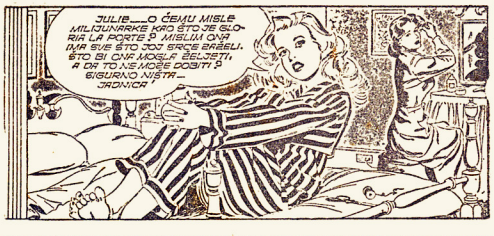

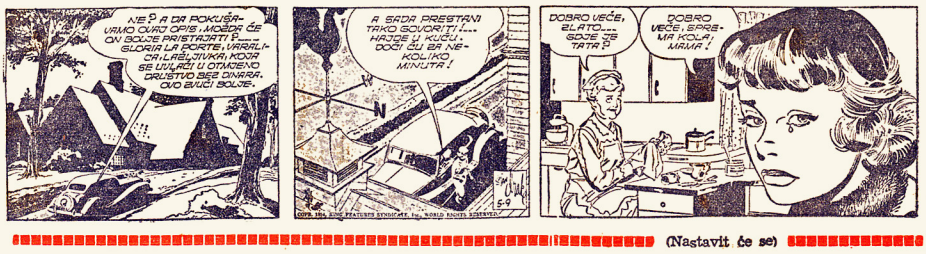

(Nastavit će se)

najnovije...

— **DRUGOVI KARDELJ I BAKARIĆ** otputovali su prošle subote automobilom iz Ljubljane za Norvešku na pozv tamošnje Radničke partije. Na putu su se zadržali u Belgiji, gdje su vodili razgovore s belgijskim socijalistima.

— **NEZAPAMĆENI TAJFUN** zahvatio je u utorak naveče japanski otok Hokaido. Vjetar je dostigao brzinu od 250 km na sat i pokrenuo tako ogromne valove, da je jedan putnički brod od 4300 tona u trenutku progutalo more. U isto vrijeme nestala su još četiri trgovačka broda i 754 ribarske lađe. Računa se da se tom prilikom utopilo 2500 ljudi. Ukupan broj ljudskih žrtava prouzrokovanih tajfunom penje se na više od 3150.

— **PRVA VISOKA PEĆ** u Zenici potpaljena je krajem prošlog tjedna. Njena dnevna proizvodnja iznosit će 550 tona sirovog željeza.

— **NAJVEĆI BROD** dosad izgrađen u našim brodogradilištima, tramper »Jadran«, pušten je u more 23. IX. u riječkom brodogradilištu »3. maj«. Tonaža mu iznosi 10.270 tona.

— **IZAŠLO JE IZ ŠTAMPE** prvo djelo Leksikografskog zavoda FNRJ u Zagrebu: »Pomorska enciklopedija« (I. svezak). Time je započelo postepeno izdavanje opće jugoslavenske enciklopedije, prvog djela takve vrste u čitavoj našoj historiji.

— **U NAŠU ZEMLJU** je doputovalo pet predstavnika socijalističke omladine Izraela. Kao gosti CK Narodne omladine Jugoslavije oni će u našoj zemlji boraviti 20 dana.

...i najnovije

— **U Hrvatskoj je neka seljanka rodila dijete bez usta i nosa, s jednim okom na čelu. Na pasima je dijete imalo dva bubnja od mesa. Dijete je brzo umrlo.**

— **Neku sirotu talijansku groficu zlobna vještica vukla je po zraku trideset i sedam milja daleko.**

— **U Engleskoj živi riba, koja ima ljudsku glavu. Postoji i neki seljak, koji ima »vilinske rašlje«, a one mu pomažu da svakom lopovu može ući u trag.**

— **Bezbožnika Kazimira Liszinskog iz Varšave posjekli su pobožni kršćani, spailli ga, pepeo metnuli u top pa ispalili »u pravcu tatarske zemlje«. (Tako se pravi kršćani učvršćuju u pravoj vjeri i milosrđu).**

— **U Kopenhagenu je neki podoficir svoju dušu zapisao đavolu na četrnaest godina. Vrag mu je obećao da će ga služiti i opskrbljivati novcem. Podoficiru savjest nije dala mira. Stalno je vikao i uzdisao. Jezik mu je izletio i bio tvrd kao kamen. Drugovi mu pretraže džepove tu nađoše pismeni ugovor s đavolom.**

Takve i slične vijesti zabilježene su u godišnjacima iz 17. stoljeća. I, našlo se uvijek mnogo ljudi koji su vjerovali, a isto toliko ljudi koji su volje takve novine i vijesti, kao da nas »leteće tanjure«, naprimjer.

U IDUCEM BROJU: STRAHOTE URAGANA

NEZABORAVNI DOŽIVLJAJI

Izvidač Vlado Sučević bio je na tečaju za vodnike izvidača pomoraca, koji se držao na školskom brodu Ratne mornarice »Jadran«. On nam je ispričao svoj najuzbudljiviji doživljaj.

Kad more zalijeva paluhu

— Tečaj se bližio kraju, a naš brod plovio je već prema krajnjem cilju, Splitu. Cijelo vrijeme puta željeli smo da jednom »pošteno« zajedrimo, ali nismo imali sreće. Kud god bi okrenuli, vjetar nam je uvijek duvao u pramac. Kada se pojavio i manji dašak povoljnog vjetra, razvijali smo jedra, ali ona bi uskoro klonula i mi bi ostali prepušteni motoru, svakako sigurnijoj, ali mnogo manje romantičnoj pogonskoj snazi.

— Ovo ne izgleda osobito uzbudljivo — primijetili smo.

— Jest, — nastavio je on — pravi uzbudljivi doživljaj sada tek počinje... Već smo izgubili svaku nadu, da ćemo jedriti, pa nismo obraćali pažnju na buru, koja se rađala na Biokovu. Prenule su nas komande s mosta: »Pripremi brod za jedrenje! Pripremi brod za jedrenje!« U srcu me nešto štrecnulo, izgledalo je da će se naša želja ispuniti.

Po palubi su se uskomešali mornari, padale su nove komande. Poletjeli su na jarbole i uskoro su pod prvim »refulima« bure zalupala oslobođena jedra. Čas zatim, naš se brod, koji je dosad izgledao uvijek stabilan, počeo jako nagnjati na lijevi bok. Bura je sve snažnije fijukala, a srca su počela jače kucati. Na libeli, koja pokazuje nagib broda čitali smo: nagib je 10, 15, 20 stupnjeva.

Na donju palubu počelo je prodirati more. U kuhinji su se lonci opasno nagnuli i dobar dio ručka prolio se po peći.

— Nije li vas bilo strah?

— O, da, bilo je i takvih. A nije ni čudo, nagib je ponekad dosizao i 25 stupnjeva. Neugodno je bilo i pomisliti, da bismo se mogli izvrnuti... Jedan je izvidač upitao dežurnog oficira: »Molim vas, za koliko se stupnjeva uopće može brod nagnuti?« Oficir se nasmiješio i odgovorio: »Za 180 stupnjeva« ..

Opasno penjanje

Ivica K. bio je na logorovanju u Predvoru kod Kranja. On nam je ukratko ispričao:

— Iznad nas uzdizao se visok vrh Storžić, po kojem je prvih dana logorovanja u mjesecu srpnju pao snijeg. To nas je potaklo, da smo nekoliko dana poslije toga sastavili ekspediciju i otputili se na vrh. Satima smo se sami, bez vodiča, veral korak po korak. Bilo je to izvanredno naporno, kamenje se kotrljalo ispod naših nogu, a mi smo bili visoko, na uskom puteljku. Osjećali smo se kao ptice u zraku, kao da lebdimo.

S vrha je pred nama pukao divan pogled na gotovo čitavu Sloveniju. Na sve strane pružaju se doline i visoke planine. Uvjereni smo, da smo u daljini vidjeli i Triglav.

U logor smo se vratili kasno uvečer umorni i žuljavih nogu. Ali ne bih žalio truda da se ponovo popnem, da »lebdim« u zraku, da još jednom vidim sve ono što sam vidio... Da, još nešto. Nakon našeg povratka zabranjeni su izleti na Storžić bez vodiča. Put je veoma opasan, rekli su nam. A ja sam s ostalima bio neobično ponosan, da sam ipak bio na vrhu bez vodiča i da nismo imali nikakve nezgode.

Osamljeni grob

U Siraču, uz cestu zaklonjen s dva, tri grma leže je zapušteni grob. Na njegovu uništenu oznaku i cvjetne ukrase pretvorene u gomilu polugnjile trave i lišća, nitko više nije obraćao pažnju. Ali tuda je prolazila grupa izviđača. Njih je grob zainteresirao. Raspitali su se kod seljaka i doznali, da je tu pokopan neki partizan, imena mu se ne zna.

Još istog dana vođa patrole Antun Rački izvijestio je vođu logora o nalazu i predložio da se grob uredi. Vođa je sazvao sve izviđače i upitao: »U Siraču je pronađen zapušteni partizanski grob, trebali bismo ga urediti. Koja se patrola javlja da to učini?«

Javilo se svih šest patrola i teško je bilo odlučiti, kome povjeriti taj posao. Ali se javio Rački: »Naša je patrola taj grob pronašla i mislimo da nama pripada čast da ga uredimo«.

Uzeli su alat i pošli urediti grob, udaljen osam kilometara, jer to je stvar časti izviđača. Tako je bilo ne samo u Siraču nego svagdje gdje se pojave izviđači. Partizanski grobovi iza njih ostaju lijepo uređeni i okićeni, to je već postala tradicija.

Na povratku, prolazili smo pokraj groblja. Djevojke su napravile vijenac i položile ga na grob, a zastave su svečano spuštene na pozdrav. Za nama je ostao lijepo uređen mali spomen velike borbe.

Zalutali u šumi

Iz razgovora sa Zvonkom Poljakom i Vladimirom Kirinom zabilježili smo ovo:

Na tečaju za vođe izviđača na Papuku imali smo nekoliko noćnih uzbuna. Zviždukom nas je probudio u tri sata noću. Dojurili smo u stroj. Pročitana je izvanredna zapovijed, formirane su tri kolone, a vođe su primili zadatke u zapečaćenim omotima.

Dobili smo zadatak, da preko kote 530, a zatim dolinom Velike rijeke dođemo u Zajle i tamo izvršimo napad. Ali..., taj ali stajao nas je 40 kilometara marša.

— Kako ste uspjeli zalutati?

— O, to je vrlo lako objasniti. Zamislite, noć, jedva vidiš prst pred nosom, nepoznat kraj i stara geografska karta. Pošli smo širokim, dobro utrtim putem, od njega smo se morali odvojiti jednim puteljkom prema jugozapadu. Ali tu se odvajao ne jedan, već nekoliko putova i to takvih, koji se noću teško razaznaju. Tražili smo pravi i uvjereni da smo ga našli, pošli smo brzim tempom naprijed. Nismo više koristili kompas i to nam se osvetilo. Put nam se činio čudan, počeo se naprosto gubiti, nestajati u šumi. Zaustavili smo se i ustanovili — da smo zalutali. Natrag nismo htjeli od stida. I to nije bilo dobro. Otišli smo još dalje u krivom smjeru i nikako da izađemo iz guste šume. A seljaci su nas opomenuli, da ima ovdje i vukova. Bilo nam je neugodno.

Ujutro smo se našli na jednom visokom vrhu s piramidom i ustanovili da je to Javornik, vrh na sasvim drugom kraju od našeg cilja. Pod nama se pružila Slavonija. Uživali smo u krasnom vidiku, odmorili se i krenuli prema našem cilju.

Bio je to nezaboravan događaj — noću izgubljeni u šumi.

DVIJE NOĆI U »SING-SINGU«

U jutro 22. novembra godine 1941. dva ustaška automobila jurila su Zvonimirovom ulicom. UNS (Ustaška nadzorna služba) — ljudi su već dobro znali što znače i što stoji iza ova tri slova ispisana na prednjem staklu.

»Stric«, »Crnic«, »Matica« i još neki agenti pošli su iz Sing-Singa u civilu, nabili šešire, navukli balon-kapute i u džepove spustili pištolje. Napokon su bili zadovoljni s rezultatom posljednje noći. U grupi, koja je hrabro izdržala već nekoliko dana i noći mučenja u Sing-Singu ne priznajući ništa, našla se jedna mlada djevojka; ona je odala mjesto gdje se sastaju omladinci, koje je ustaška policija već odavna tražila. Agente je ponovo zahvatilo raspoloženje, kao uvijek, kada bi se našli na tragu novim žrtvama: zadovoljstvo i bijes.

— Idemo po novu robu, pripremite najgore rupe, — rekli su ključaru, visokom snažnom ustaši, sitnih, divljih očiju i šije kriminalca

»Sing-Sing« — ustaško mučilište u Zagrebu na Ksaveru

— robijaša. Poveli su sa sobom i djevojku — izdajicu.

Na uglu Heinzlove i Zvonimirove ulice bezbrižno su šetali Krešo Rakić, Štef Mlinarić, Veljko Dragović, Natko i Bojan Štamberger-Čamba, i čekali ostale. Auto se polako primicao. Mali crni agent s velikim bijelim zubima, upita djevojku:

— Jesu li to oni?

— Da!

Agenti su poskakali iz automobila s uperenim pištoljima.

— Vi ste uhapšeni! — drekknuo je »Stric«, a oko usta zaigra mu osmjeh. On je još nočas vikao u Sing-Singu: »Kada ih pohvatamo, rezat ćemo remenje s njihovih leđa«. Sada se valjda toga sjetio.

Začas su strpali drugove u drugi auto, a na ruke im vezali lance...

Zvonimirova broj 2. U sobi se vrzma deset agenata. Bio je više nego posljednji čas da se nešto poduzme. Štef je lagano i neprimjetno otkopčavao svoj kaput i iz pojasa izvukao svoj FN pištolj. Lice mu je bilo blijedo. Prvi hitac iz njegova vištolja ranio je jednog agenta. Drugi, treći i četvrti, bili su meci upravitelja Sing-Singa i Veljkovića— oni su pucali u Štefa. Jedan metak prošao je kroz Štefovo srce, a Natku kroz hrptenjaču. U istom času Krešo Rakić je vezanim rukama izvukao iz džepa već u autu pripremljenu bombu. Da je imao vremena još nekoliko sekundi, cijela soba, sa svim agentima i još živim drugovima odletjela bi u zrak. Ali prekasno. Primijetili su ga i u zadnjem času oteli mu bombu.

•

— Ha, ha, ha, je l' to Krešo, ha, ha, ha!

Činilo se da odnekud iz daleka dolazi taj smijeh, a kao u magli vidjeli su se samo bijeli zubi.

Nasred sobe, u poderanoj bijeloj i krvavoj košulji, sjedio je Krešo s rukama svezanim na leđa. Glavu je okrenuo prema vratima, prema Veri, veliku, natečenu crnoplavu glavu, s debelim otečenim modrim usnama i krvavim i izbijenim okom.

— Ne, ne poznam ga.

— Ne, ne poznam je, — rekao je Krešo. Soba se počela okretati. »Crnic« je jurio i lupao oko sebe debelom gumenom batinom. Zaurlao je:

— Objesit ću vas obadvoje, jednog na jedan, drugog na drugi klin; pržit ću vam tabane! Netko će priznati! Tko je kome davao letke?

Tišina...

»Crnic« je sjeo i zapalio cigaretu, pa, promatrajući kolutove dima, počeo nekim čudnim, sasvim mirnim glasom (prije toga je u Krešine oči uperio svijetlo jake lampe):

— Krešo, ti si bolestan, priznaj! Sutra ćemo te poslati u sanatorij; dat ćemo ti sve što hoćeš, postat ćeš čovjek, nastavit ćeš školu. Priznaj!

Krši su iz očiju tekle suze od jake svjetlosti, i kapale na izderane hlače. Na ustima mu je lepršao konzić od rupca kojim su mu malo prije začepili usta, da se ne čuje vikanje.

Tišina..

— Nema od vas, razbojnici, ništa! — »Crnic« je skočio s velikim pletačom iglom, zaletio se prema Krešu i zabo mu u leđa nekoliko centimetara duboko.

Nastao je mrak, pa opet svijetlo. Veru su odnijeli u ćeliju.

Ponovo noć. Na hodniku — galama, komešanje. Ključar, suhi mali Ličanin, viče:

— Pogasite sva svijetla u kući!

Zatim opet neprijatan mir, a onda tiho, pa sve glasnije zveketanje lanaca. Prolaze grupe drugova. Zatim se motor automobila upali pred vratima Sing-Singa, i njegov šum nestane u noći.

Druga grupa, treća...

— Diži se, — čuje se iz susjedne ćelije. Netko je umjesto odgovora zastenjao.

— To je Krešo! — Štropot, i jedan glas je viknuo:

— Ostavi kaput, ne će ti više trebati!

Ponovo je šum motora nestao u noći.

Sedamnaest omladinaca odvedeno je na strijeljanje u Rakov Potok. Među njima i Krešo.

Noć u Sing-Singu i dalje je trajala. U podrumu je netko bolno stenjao. Kad će svanuti dan...?

M. G.

Prof. Z. Pavišić:

ZAŠTO DJECA GUBE VID

U jednoj sobi trećeg kata Očne klinike Medicinskog fakulteta na Rebru, nalazi se desetak djece i mladih ljudi ispod 18. godina, koji su zadobili ozljede na očima. Kako takvih slučajeva ima godišnje razmjerno veoma mnogo, obratili smo se predstojniku očne klinike prof. dru Zvonimiru Pavišiću, koji se spremno odazvao našem pozivu i na naš upit, kako dolazi do toga, da upravo mladež strada od ozljeda na očima odgovorio:

— Omladinci i djeca zadobivaju još uvijek mnogo ozljeda na očima, osobito zbog toga, što se igraju eksplozivnim nabojima ili drugim eksplozivom, na kojeg se još uvijek naide po poljima, kao ostatke prošlog Svjetskog rata. Ove su ozljede većinom veoma teške; dolazi do gubitka jednoga ili oba oka, ili oči budu tako ozlijeđene, da se razvijaju kompletne mrene i upale oka, koje ostavljaju trajne posljedice — smanjenje vida. Osim ovih ozljeda često imamo kod djece ozljede s oštrim predmetom — kao što su nožić, škarice, šilo — kojima se djeca igraju, te tako mogu ubosti bilo sebe, bilo drugo dijete. Osim toga česte su ozljede sa strelicama i praćkama, koje mogu dovesti do probijanja očne jabučice tako, da može iscuriti manji ili veći dio sadržaja oka.

Omladinci bi, uz roditelje i nastavnike, trebali posvećivati više pažnje igri djece, jer, kako vidimo dnevno, mnogi izgube vid iz neopreza ili neupućenosti. Nedavno se dogodila u blizini Zagreba teška nesreća. Jedno je dijete donijelo oveći naboj kući. Otac ga je pokušao demontirati. Došlo je do eksplozije u kojoj su otac i dijete ubijeni, a tri su ukućana teško ranjeni po licu i očima. Djeci treba također braniti, da prave mužare, koji se pune živim vapnom i umjetnim barutom, jer to dovodi do teških opeklina i trajnog gubitka vida.

— Druže profesore, kakvo je stanje kod ozljeda očiju zadobivenih za vrijeme rada?

— Radnici još uvijek ne shvaćaju važnost nošenja zaštitnih naočari u poslu — prilikom brušenja, kovanja, autogenog svarivanja, tako da su česti slučajevi stranih tijela u rožnicama, a i onih, koji ulete u unutrašnjost oka, tako da ostaju trajne posljedice slabljenja vida, što smanjuje njihovu radnu sposobnost. Stoga bi i tome trebalo posvetiti više brige i mladim radnicima, naročito učenicima u privredi, davati potrebne upute, da se izbjegnu eventualne nezgode, — završio je prof. dr Pavišić svoje izlaganje.

OPERACIJA BACK BURNER
PUSTOLOVINA BRICK BRADFORDA

crta i piše: PAUL NORRIS

(Nastavit će se)

U LOVU NA KRALJA DŽUNGLE

Njihovi noževi za skidanje kože oštri su kao britve. Kad se pročuje da je oboren slon, dolaze urođenici sa svih strana, iz velikih udaljenosti, jer ukusni su slonovski odresci...

Obično se lava smatra kraljem zvjeradi, a on to bez sumnje i jest na otvorenim poljanama i dalekim stepama, gdje od njegova rikanja drhću antilope, gazele i bezbroj drugih životinja. Ali u divljim, netaknutim šumama i gorskim klancima kraljuje slon, gorostas razorne snage modernog tenka, težak šest do sedam tona.

Ne može se s njime mjeriti strašni crni bivol ni borbeni nosorog — u najdubljoj džungli slon je apsolutni gospodar.

Prije nego li je čovjek pronašao vatreno oružje, slonov je oklop za lovca bio neprodoran, no sada on može, s puškom u ruci oboriti takvu neman, gađajući je u uho, samo ako je vješt u traganju i razaznavanju slonova zadaha i ako ga umije strpljivo i oprezno pratiti do njegova pojišta. Ali je čovjek prema njemu sasvim nemoćan, ako ga sretne negdje na zatvorenom mjestu, u tijesnom klancu ili guduri: tu i najhrabriji i najiskusniji lovac mahom postaje zaplašeni zečić prema divovskoj životinji, koja nasrće brzinom od dvadeset i pet milja na sat, rušeći sve što nađe na svom putu. Tako je, gdjekoji lovac — u pohlepi za osobito vrijednim slonovim kljovama — platio životom.

Kad bismo poslije dugog, opreznog i mukotrpnog traganja najposlije našli na krdo slonova, u zgodnom bismo času uzeli na nišan po jedno slonovsko uho — jer kožu na bubanji tane ne može probiti — i tako oborili mahom nekoliko životinja, dok bi se ostatak uz urnebesnu lomljavu dao u bijeg. Na bojnom polju ostala bi ogromna masa mrtvog sivog mesa i tad bi otpočela »ngoma« (slavlje). Susjedno bi selo oživjelo: »Slonovi su mrtvi, mrtvi, mrtvi!« Iz njih su istjerani »šejtani« (đavli), selo se oslobodilo strahovanja od njih, došao je čas veselja, plesa, »pombe« (urođeničko pivo), a sutra će biti mesa, gomila mesa za mnogo dana. Radosno urlanje urođenika prati bubanj »bom-bom-bom«, a sutra će svi sletjeti kao muhe na gigantska mrtva tjelesa, gaziti i kopati noževima po raziapljenim utrobama.

Kako sam postao lovac na veliku zvjerad? To me često pitaju. Najlakše bi bilo odgovoriti ovako: vježbao sam godinu dana traganje, položio ispit za strijelca i poznavaoca urođeničkih jezika i onda u Nairobiu kupio dozvolu za lov. No zapravo ja sa svim tim još nisam stekao pravu sposobnost za lovca na veliku zvjerad. Svako zvanje iziskuje stanoviti trening, a lovac u afričkoj džungli polaže svoj pravi ispit u teškim i opasnim situacijama na licu mjesta.

Lovište slonova Istočne Afrike zaprema i do 2000 četvornih milja, pa je u tim ogromnim prostranstvima vrlo teško pronalaziti boravišta slonova, jer, nemoguće ih je slijediti u trku: slon će bez prekida — to je njegova taktika — putovati po 25 milja, i to brzinom, koju lovac u guštari ne može postići. Treba dakle pronaći njegovo odmaralište

Stoji izbezumljen... uplašio se

kraj vode, kamo dolazi na pojište, i tamo podići logor. Oboriti mužjaka, koji je okružen krdom slonica, teško je, jer ubijati ženke, nije dozvoljeno. One su kraljevsko vlasništvo, pa pogodak u jednu od njih, čak i ako se radi o samoobrani, znači siguran mubitak lovačkog prava. A one osobito oštro paze na svaku opasnost, pa iako je u slonova neobično slab vid i sluh, njuh im je istančan to više.

Kad god bih ubio slona i urođenici se oko niega uzvikali: »Buana, mrtav je, mrtav je!« — ja bih mu ipak prilazio oprezno i prije nego ću mu skinuti trofeju — rep — opalio mu još jedan hitac u mozak. Zašto? Dogodilo se često, da je takav »mrtvi« slon sa bojišta nestao netragom, pobjegao, te zato po afričkim džunglama ima prilično broj slonova, koji šeću s tanetom u uhu, a bez repa.

Ljudi su ih smeli u podnevnom odmoru. Nerado ostavljaju hladovito mjestance pod drvećem i odlaze

Iz naše pomorske historije

VITEZ MALTEŠKOG REDA

Zarobljeni Bokelji oteli veliki ratni brod

NA OTOKU Malti i danas postoji krstaški, viteški, samostanski red, osnovan za vrijeme krstaških ratova. Zadaća tih prvih vitezova bila je u ono vrijeme, osloboditi od Osmanlija Jeruzalem i cijelu Palestinu. U početku je ratna sreća bila naklonjena krstašima, ali su poslije Turci prevladali i istjerali vitezove iz Palestine. Krstaši, Ivanovci ostadoše na Malti, živeći samostanskim životom, i stekoše vremenom veliki ugled. Za feudalno vrijeme, sve do pred Prvi svjetski rat, bijaše velika čast za svakoga tko je dobio naslov »malteškog viteza«... Većinom su taj naslov dobivali feudalci, diplomate, bogataši. Mali ljudi bi mogli postati vitezom malteškog reda, samo ako su postigli velike vojne uspjehe. Ovaj je uvod bio potreban, da se istakne vrijednost jednog našeg junačkog Bokelja, koji je prije nekih dvijestotine godina postao malteški vitez.

Bokelji su bili poznati pomorci, pa je tako i Petar Zelalić, iz Bijele u Boki Kotorskoj imao svoj brod i s njime plovio po Jadranskom, Egejskom i Sredozemnom moru, prevozeći vino, ribu, suho voće, kožu i druge proizvode. U ono je vrijeme Grčka bila pod vlašću Turaka, ali su postojale grupe otpora. Jednoj takvoj grupi dopremao je Želalić oružje i streljivo, a izgleda, da su to i Turci znali. U to je vrijeme u grčkom arhipelagu krstarila ratna lađa »Sultanija« na kojoj je bilo mnogo oboružanih vojnika i sakupljača poreza haračа. Na jednom malom otočiću u Kikladima, Želalić se usidrio sa svojim brodom, da mu očisti dno od školjaka i morske trave. Tada je iznenada uplovila u luku »Sultanija«. Nakon kratke bitke, u kojoj je poginuo jedan Želaličev mornar, svi ostali su bili pohvatani, vezani konopcima i zatvoreni u brodski zatvor. Tada je »Sultanija« otplovila prema otoku Rodosu, kamo su stigli jednog petka, kada se Turci klanjaju i odlaze na molitvu u džamiju. Na brodu je ostalo samo nekoliko stražara, koji su se također za vrijeme klanjanja povukli u jednu prostoriju na brodu. Poduzetni Želalić uspio je skinuti konopce sebi i svojim drugovima. Oni su ubili stražara pred zatvorom, a onda se domogli oružja i poubijali sve ostale stražare na brodu. Iza toga naši pomorci su digli jedra i isplovili iz luke. Ali se u to vrijeme posada već vraćala natrag na brod.

Kada su turski mornari vidjeli »Sultanija«, kako plovi kroz luku na pučinu, obavijestili su okolne tvrđave iz kojih je sada otpočela kanonada na brod, u kojem je Želalić sa svojima bježao iz ropstva. Ali topovska zrna nisu zahvatila brod i tako je Želalić, koristeći povoljan vjetar, umakao Turcima i nakon nekoliko dana stigao pred Maltu. Pojava turskog ratnog broda pred Maltom izazvala je veliku uzbunu. Malta je bila u ono vrijeme jaka tvrđava, pa su ubrzo sa svih utvrda odjeknule prave topovske salve, tako da se Želalić morao povući. Uspio je obavijestiti ribare u jednom čamcu, da na lađi nisu Turci, nego bjegunci i onda je dobio dozvolu da uplovi u luku.

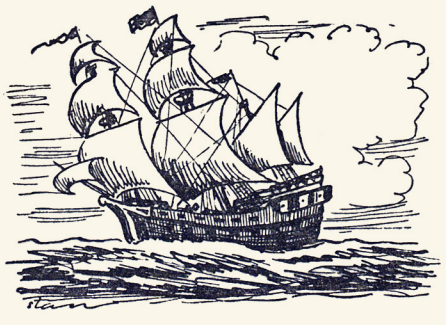

Ulazak »Sultanije« u luku dočekalo je tisuće ljudi. Kada je Želalić ispričao događaj, onda je zavladalo veliko veselje. Želalića i njegove mornare svuda su lijepo primali, gostili i slavili. Na posebnoj svečanosti Petar Želalić je primljen u viteški malteški red, poklonjena mu je skupocjena sablja, a za svoju posadu dobio je veliku novčanu nagradu...

—o—

Tako je bilo nekada. Danas su Grci, Turci i Jugoslaveni prijatelji, nema više razlike između nekadašnjeg »kavrina« i »nekrsta«. Napredno je vrijeme ispravilo stare zablude. Ovo je samo jedan mali događaj iz naše povijesti. A na uspomenu toga događaja postavljena je u malој romantičnoj Bijeloj, u Boki Kotorskoj na rodnoj kući Petra Želalića ploča, da je on prvi od slavenskog roda postao malteškim vitezom... —bić

RADIOČI

u službi nauke – Otkrivene prve radio-zvijezde – Golemo značenje najvećeg teleskopa

U Engleskoj je prije nekoliko nedjelja proradio najveći radioteleskop na svijetu, koji je vlasništvo Sveučilišta u u Cambridgeu. Četiri golema posebna uređaja, svaki dugačak otprilike 100, a širok 15 metara, hvataju radio-valove, koji dolaze iz dalekih svemirskih prostora, i usredotočuju ih na posebne antene, da bi tako otkrili i izračunali položaj »radio-zvijezda«: svemirskih tijela, koja, poput gigantskih odašiljača, neprestano emitiraju radio-valove.

RADIOASTRONOMIJA

Radio-astronomija je posve nova nauka. Prva radio-zvijezda bila je otkrivena tek god. 1948. U međuvremenu do danas otkriveno je više od 200 »radio-zvijezda«, a učenjaci se nadaju, da će se, zahvaljujući upotrebi ovog gigantskog radio-teleskopa u Cambridgeu, njihov broj povećati za najmanje tisuću. Neke od tih »radio-zvijezda« ustvari i nisu zvijezde već svemirske magle, t. j. gigantske nakupine od po stotinjak i više milijuna zvijezda, ali je naše Sunce, i samo slaba radio-zvijezda, dokaz, da i obične zvijezde mogu da budu »radio-zvijezde«.

Temelji radio-astronomije bili su udareni još nekoliko godina prije Drugog svjetskog rata, god. 1931., kad je jedan američki radiotehničar odlučio da ispita podrijetlo tajanstvenih šumova i smetnji, što su dolazili do izražaja pri običnom radio-prijemu. Pomnim istraživanjima zaključio je, da se radi o radio-valovima, koji stižu na našu Zemlju ravno iz svemira. Da bi se točno proučilo podrijetlo tih valova i ustanovilo tko ih i odakle odašilje, konstruirani su posebni prijemni uređaji, t. zv. radio-teleskopi. To su, ustvari, radio-prijemnici, koji hvataju radio-valove većim ili manjim antenama, tako konstruiranim, da se može ustanoviti smjer i mjesto odakle oni dolaze.

ZNAČENJE NOVE NAUKE

Tako se rodila nova važna grana astronomije: radio-astronomija. Zahvaljujući njoj, danas astronomi mogu promatrati svemir i proučavati njegove tajne ne samo hvatanjem vidljive, ultraviolетne i infracrvene svjetlosti, odnosno njezinih valova, već i hvatanjem radio-valova. A radio-valovi, koji nesmetano prolaze kroz Zemljinu atmosferu, a isto tako i kroz gigantske nakupine zvijezdane prašine i čestica, što stvaraju ogromne svemirske oblake, kroz koje ne može prodrijeti svjetlost, pružaju spektar, koji se kreće od talasne dužine od 1 cm, pa sve do 30 metara, i koji je, prema tome, tisuću puta prostraniji od vidljivog spektra.

Zahvaljujući činjenici, da su radio-valovi veoma slični valovima obične, vidljive svjetlosti — od kojih se razlikuju samo po frekvenciji, radio-astronomi mogu s njima raditi kudikamo više nego da ih samo »slušaju«, da samo slušaju njihovo pucketanje u svojim prijemnicima. Stvar je u tome, da posebni uređaji u prijemnicima mogu rekonstruirati, pomoću tih valova, pravu pravcatu optičku sliku svemirskog tijela, koje ih odašilje, tako da astronomi mogu vidjeti, kako ono ustvari izgleda. A to je itekako značajna stvar, jer taj uspjeh omogućuje učenjacima da vide i ona svemirska tijela, koja ni najsnažnijim optičkim teleskopom ne bi mogli nikada ugledati, budući da nas od njih dijeli za optičke valove neprozirna i neprobojna zavjesa svemirskih oblaka.

GLEDANJE SUNCA POMOĆU RADIJA

Radio-astronomi su nedavno »uperili« svoje velike radio-teleskope i na naše Sunce, koje je i samo radio-zvijezda, jer odašilje radio-valove. Doduše, ti su valovi relativno slabi — snažni nam se čine samo zato, što dolaze iz relativno neposredne blizine, naravno u astronomskim razmjerima, — ali su stručnjaci dugo vremena mislili, da je Sunce jedini izvor tih valova, dok se nisu uvjerili, da radio-valovi dolaze i iz drugih područja svemira.

Kako izgleda radio-fotografija Sunca? To zavisi o tome,

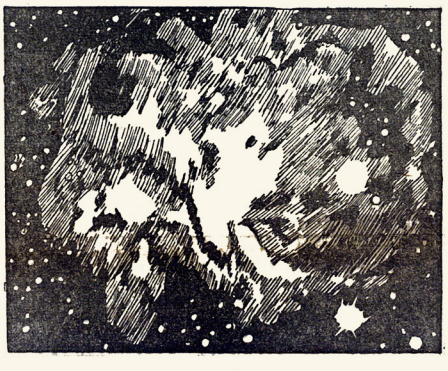

kakva se dužina vala upotrebi pri njegovu snimanju. U jednom slučaju izgleda na takvoj radio-fotografiji naše Sunce kao modra ploča, koju okružuje blistav, bijel prsten. To se postiže, kad se Sunce snimi radio-valovima, koji imaju talasnu dužinu od 2,5 centimetara. Snimljeno radio-valovima, dužina 100 cm, Sunce izgleda kao velika žuta sjajna ploča, a kad ga snimimo valovima dužine 150 cm, kao crvena ovalna ploča, koja u samom središtu ima sjajnu žutu mrlju.

Dok sunčane mrlje, kad ih promatramo optičkim teleskopom, izgledaju tamne, na radio-fotografiji doimaju se svjetlije od pozadine, poput okruglih i divljih plamenova. Na radio-fotografijama izgleda Sunce veće negoli u stvarnosti. To nastaje otud, što radio-valovi sa Sunca dolaze, najvećim dijelom, iz njegove atmosfere. Zahvaljujući upotrebi radio-teleskopa i radio-fotografija, astronomi su saznali mnoge nove itekako dragocjene podatke o našem Suncu. Tako je prvi puta točno izmjerena temperatura gornjih slojeva njegove atmosfere. Na veliko iznenađenje učenjaka, pokazalo se da je ta temperatura nerazmjerno veća od temperature na površini Sunca. Ona iznosi oko 1,000.000° C, dok temeperatura na samoj površini Sunca iznosi svega oko 6000° Celzijusa.

Mnoge radio-zvijezde kudikamo su sjajnije od Sunca po svojem »radio-sjaju«, odnosno po intenzitetu radio-valova, što ih emitiraju. Donedavno se najsjajnijom radio-zvijezdom smatrala jedna u zviježđu Labud, koju su prije nekoliko godina otkrili australijski radio-astronomi. Međutim, prije dvije godine grupa stručnjaka sa sveučilišta u Cambridgeu, koja je radila pod vodstvom istaknutog radio-astronoma dr. Martina Rylea, otkrila je kudikamo sjajniju, dosad najsjajniju radio-zvijezdu u zviježđu Kasiopeja.

Ni za jednu od te dvije zvijezde nisu sve dotada znali astronomi. Zbog toga su njihovi otkrivači poslali precizne podatke o položaju te dvije »radio-zvijezde« astronomima na Mt. Palomaru, koji su točno na to mjesto u svemiru uperili svoj gigantski teleskop, najveći i najsnažniji optički teleskop na svijetu, koji vidi u svemir do na dvije milijarde godina svjetlosti od nas. Na tom su mjestu zaista otkrili dva jedva vidljiva svemirska tijela. U oba slučaja pokazalo se, da se tu ne radi ni o kakvoj zvijezdi u punom smislu riječi. Ona »radio zvijezda« u zviježđu Kasiopeje, ustvari je ogroman svemirski oblak, s promjerom od nekih 160 milijuna kilometara, u fantastično turbuletnom stanju, tako turbulentnom da u njemu pojedine nakupine plinova bezglavo jure amo tamo, brzinom od 1600 kilometara u svakoj sekundi!

SUDARI U SVEMIRU

Ni ona »radio-zvijezda« u zviježđu Labud nije zvijezda u klasičnom smislu riječi, već su to ustvari, kako se po svemu čini, dvije gigantske galaksije, koje su se sudarile u jednom sudaru titanskih razmjera. Pri tom sudaru interstelarna prašina i plinovi, što se nalaze između mnogo milijuna zvijezda, od kojih su sazdane te dvije galaksije, zagrijavaju se do temperature basnoslovnih razmjera, a pritom se stvaraju i radio-valovi silne jačine, koji dopiru čak do naše Zemlje.

Neke »radio-zvijezde« ipak su prave zvijezde. To, između ostalih, vrijedi i za treću po jačini, koja je zapravo jedna super-nova, t. j. gigantska zvijezda u stanju eksplozije.

Obični astronomi mogu raditi samo noću, a i onda samo, kad je vedro vrijeme i čisto nebo. Radio-astronomi mogu raditi danju i noću, jer ih dnevna svjetlost ni najmanje ne smeta.

Prema tome gradnja prvog radio-teleskopa odigrat će u povijesti astronomije isto tako važnu ulogu, poput prvog optičkog teleskopa, djela genijalnog Galileja!

U POLARNOJ NOĆI

PUTOPISNI ZAPISI ISTRAŽIVAČA

Znameniti holandski moreplovac Wilhem Barents (1550—1596) istakao se svojom neustrašivošću u pronalaženju novih morskih putova. Donosimo zapise o najvažnijim putovanjima ovog pomorca.

Već je prošlo stotinu godina kako je Kolumbo stupio na američko tlo i tako otvorio novo povijesno razdoblje. Na američki kontinent pohrlili su pomorci, vojnici, pustolovi, propalice, svećenici, trgovci — a otud su tekle široke rijeke zlata i drugog bogatstva. Papa je povukao crtu preko Atlantika i tako podijelio zemljinu loptu među dva sebi vjerna naroda: među Španiju i Portugal. Obje su te zemlje, svojim brodovima, branile i čuvale ovaj papin dar. Drugi su se pomorski narodi takmičili koji će od njih otkriti nove zemlje i nova bogatstva. Oplovljena je Afrika, uspostavljene su veze s Azijom.

I manje su pomorske, trgovačke zemlje težile da se okoriste ovom utakmicom. Jedne maglovite zimske noći, godine 1595., spavao je veliki trgovački holandski grad Amsterdam. Ulice su bile puste, samo su prolazili noćobdije s helebardama i budno pazili da se ne pojavi požar. Prozori jedne patricijske kuće svjetlili su u ovoj mliječnoj tami. Tu se još nije spavalo. Stražar je zastao, bojažljivo je pogledao u osvjetljene prozore i produžio svoj put.

U osvjetljenoj kući sjedili su za velikim stolom četiri muškarca na širokim izrezbarenim stolicama. Oni su pušili iz dugačkih glinenih lula. Niska je soba bila ispunjena dimom bilike koju su ponosne karavele donijele iz Novog svijeta. Pred ovim su ljudima bile gomile knjiga i karata. Domaćin bijaše Jakob von Heemskerk, ugledni amsterdamski plemić. On se tijelom i dušom bio sasvim predao pomorstvu.

Uz njega je sjedio Wilhem Barents, pravi holandski morski vuk, koji je već postao znamenit po svojim mnogobrojnim smjelim plovidbama. Već je dvaput bio u polarnim krajevima, do Nove Zemlje, u studenom, dotad nepoznatom kraju.

S druge je strane gledao mladi Gerrit de Weer u pomorske karte. Pred stolom je stajala impozantna prilika s učenjačkim talarom. To je bio znameniti geograf Placius.

Barents se te kasne jeseni vratio s putovanja sa sjevera. On je upravljao

Wilhem Barents

jednim od triju brodova u ekspediciji, pod zapovjedništvom admirala Corneliusa van Naya. Heemskerk je bio supercargo — nadzornik tovara i trgovački opunomoćenik i de Weer je kod njega služio kao iskusan pomorac.

— Papa u Rimu podijelio je svijet među Španjolce i Portugalce — reče Barents. — Sad njihovi brodovi ugrožavaju našu mirnu trgovačku plovidbu oko Afrike i Amerike prema bogatstvima Indije. Nije moguće da se Stari svijet prostire do Sjevernog pola. Nama mora uspjeti naći morski put na sjeveru oko Azije. Ne smiju nam smetati oluje ni studen, ne smijemo se bojati leda ni suprotnih struja. Samo tako ćemo ojačati našu trgovinu. Tamo, gdje smo ljetos pokušali, između velikog otoka Nova Zemlja i kopna, tu ne možemo proći. Tatarsko more je ledenica. U uskom su prolazu gomile leda i ne daju nam naprijed.

Oba su drugara pomorca odobravala glavama. Učenjak Placius je dodao:

— Vi znate, Mijnheer, što sam vam savjetovao već nekoliko godina. Treba pokušati oploviti sa sjevera Novu Zemlju. Daleko od kopna, led ne može biti tako debeo i čvrst. Tamo mora biti otvorenih mjesta gdje se dobar brod može probiti.

— Vama je poznato, učeni gospodine, — odgovori kapetan Barents, — da sam već na svojoj prvoj plovidbi bio dospio do sjevernog rta Nove Zemlje. Znate, da sam tu našao zaleđeno more. Uvjeren sam međutim, da to nije svake godine tako. Stoga sam i preporučivao, kad ljetos nisam mogao dalje, da se tamo prezimi i da se rano u ljeto pokuša daljnja plovidba oko Nove Zemlje. Van Nay mi to nije dozvolio. Tvrdio je da još nijedan čovjek nije mogao preživjeti strašnu polarnu noć. On se bojao za brodove, za tovare, za posadu. S tim su se složili ostali kapetani i supercargi pa mi je naređeno da se tako neslavno vratim.

— Pripremite novu ekspediciju, Mijnheer, — rekao je Placius. — Ako vam je potrebna moja preporuka kod princa od Orana ili kod plemenitog i pravednog Senata, ja vam stojim na raspolaganju.

— I moja vam je pomoć sigurna, Mijnheer Barents, — dodao je Heemskerk.

Obrađovan, Barents se dao na posao oduševljenjem istraživača pomorca. Valjalo je obići mnogo uglednih ljudi i mnogo bogatih trgovaca, jer je opremanje ekspedicije vrlo skupa stvar.

(Nastavit će se)

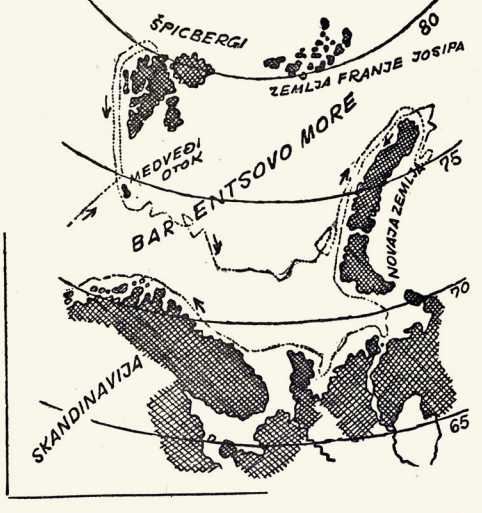

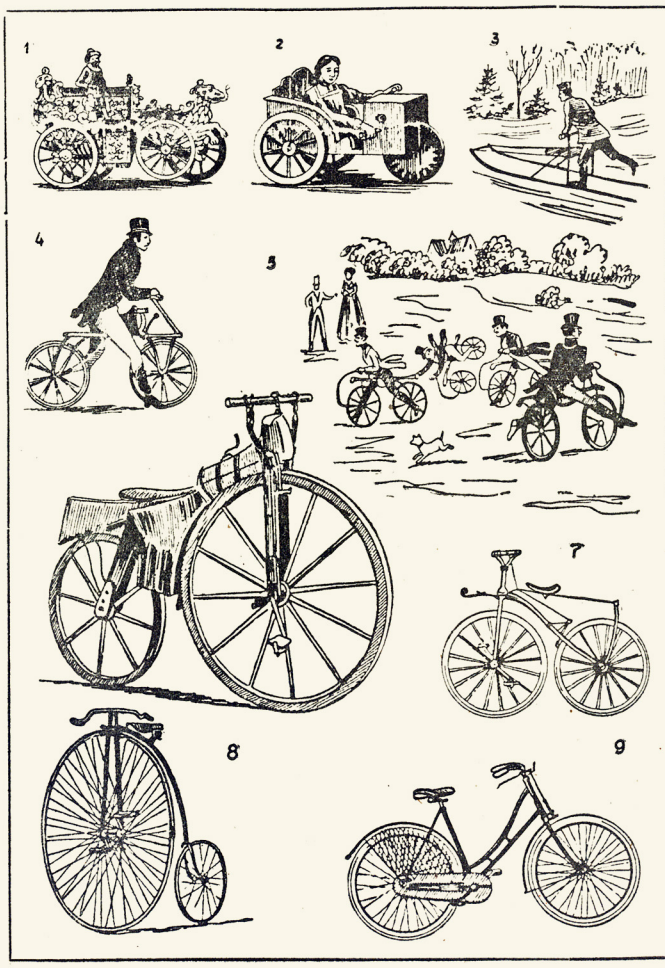

PRETEČE DVOKOLICE

1. Preteča dvokolice, XVII st. Prometno sredstvo XVII. st. na četiri kotača, praotac prve dvokolice. To novo prometno sredstvo je izumio g. 1649. Nijemac Ivan Hantsch u Nürnbergu. Vozilo je pobudilo sveopće zanimanje te ga je od izumitelja kupio švedski princ Karl Gustav.

2. Prometno sredstvo iz druge polovine XVII. st. Kola na tri kotača, izum klinutog Nijemca Stjepana Farflera.

3. Preteča dvokolice iz početka XIX. st. Naprava bez kotača nešto nalik na današnji rolomobil, stavljala se u pokret samoupravljanjem. Nijemci su je nazivali »Rennwolf«.

4. Draisova dvokolica, poč. XIX. st. Pravi izumitelj dvokolice je bio Nijemac Karl Friedrich Drais. On je godine 1818. dobio isključivu dozvolu iskorištavanja svog izuma, kojeg je u vrijeme bečkog kongresa g. 1815. pokazao u Beču.

5. Vožnja dvokolicama početkom XIX. st.

6. Dvokolica iz 1850. Nien izumitelj je Nijemac Philipp Moritz Fischer. Napravio je na dvokolici podnožnice, zadržavši i nadalje u upotrebi drvene kotače.

7. Dvokolica zvana »Treskavica za kosti« (boneshaker). Izumljena sredinom XIX. st. Niena osobitost se sastojala u tome, što je imala naročito izrađeno sjedalo.

8. Visoka dvokolica iz 1885. s gumenim kotačima. Novost su gumeni kotači izum Engleza Dunlopa.

9. Ženska dvokolica, kraj XIX. st. Slične ženske dvokolice su i danas u upotrebi.

NARODNI HUMOR

DOBAR MOST

Upravo u jednom selu napravili most, kad naiđe neki stranac i stao na most pa ga očima mjeri.

— Jesmo li ga dobro načinili? — zapita jedan seljanin.

— Dobro je, — odgovori stranac, — što ste ga okrenuli upoprijeko preko rijeke, jer da ste ga okrenuli nizvodu, ne biste nikad bili gotovi.

STARAC I GAVRAN

Nekakav starac zatvorio gavrana u kavez. Kad su ga zapitali zašto to čini, starac odgovori:

— Baš hoću da vidim je li istina što ljudi govore, da gavran živi stotinu godina.

ZAGONETKE

Na repu ti oko. (Tava)
Kobila natovarena u mlin uđe, a rep joj ne mogao. (Žlica kad se jede)
Brat i sestra rodili se, vazda skupa putovali, jedan drugog ne vidjeli. (Nedjelja i ponedjeljak.)
Oko našeg zeta trideset i dva kmeta. (Jezik i zubi)
U našega ćaće devetere gaće. (Luk)
Jedan bik riknu, sve selo sviknu. (Zvono.)
Sve u kući izgori, a kuća osta. (Lula.)

POSLOVICE

Da se nešto svrši, najvažnije je početi.
Svijet je prostran, samo je cipela tijesna.
Što si sam zamrsio, sam i odmrsi.
Ako si prasac, idi u kotac.
Bob varen, bob pečen, bob je bob.
Bolje je kasno doći na gozbu, nego rano na kavgu.
Većma galami, koji ima manje razloga.
Brz mlin brzo se i satre.

Dokumenti iz Narodnooslobodilačkog rata

Moj doživljaj na Kordunu

Mnogi podvizi djece, omladine i odraslih boraca zabilježeni su u toku Narodnooslobodilačke borbe u raznim listovima koji su izlazili na oslobođenom i neoslobođenom terirtoriju. Ovdje ćemo donositi originalne — onako kako su pisane — bilješke o malim, naoko nevažnim događajima, koje će ipak pomoći našim čitaocima da bolje upoznaju rad, borbu i teškoće kroz koje su prolazili naši narodi.

Kada je bilo 1941. godine počeo je pokolj. I nama su počeli ljude hvatati i ubijati. A moga brata stričevića uhvatili su i dugo mučili i onda ga ubili. Onda su naši ljudi pobjegli u šumu, sa njima i moja dva brata. I dignu se na ustanak. Imali su dvije duplanke i jedan pištolj. Onda uveče otiđu na cestu da sačekaju ustašku stražu. Kada su naišli četiri ustaše, naši su iskočili ispred njih. Tako smo zarobili četiri puške. Sve su se tako mučili dok nijesu došli do više oružja. Ali kada je bilo 1942. godine došla je Treća neprijateljska ofenziva. Ja sam sa roditeljima pobjegla u Petrovu Goru. Ustaše su stegnuli obruč oko Petrovca i počeli su ulaziti u šumu. Okolo su postavili teško oružje, sve topove, tenkove, bacače. Okolo su tukli šumu, a ustaše su ulazili u šumu i pucali. Onda su uhvatili nas i dosta naroda, a bilo nas je jedna stotina. Zaprijetili su nam da ako jedna partizanska puška plane, onda smo gotovi. Kada smo se s tog mjesta udaljili, čula se puška. Onda su nas ustaše postrojili, a stavili ispred nas mitraljez. Blizu mene i još desetak drugih bilo je jedno šuplje drvo. Mi se uvučemo u to drvo, a ustaše sve druge pobiju. Onda su još bacili nekoliko bombi i otišli. Kada smo se uvjerili da nema nikoga, prišli smo onom pobijenom narodu. Pod mrtvima našli smo ranjene koji su nas molili da im donesemo malo snijega jer su žedni. Nijesmo se smjeli zadržavati, nego smo ih sklonili uz jedan jarak. U to su stigli partizani, pokupili lakše ranjene, pa su i njih i nas poveli sa sobom.

Onda napadnu na ustaše, probiju obruč i odjure ustaše.

Danica Malobabić, uč. osnovne škole u Djećjem domu u Splitu 1944, godine, rođena u selu Slavsko Polje na Kordunu.

Pionirka spasila savezničkog pilota

Jednog dana srušio se kraj Splita jedan saveznički avion. Pilot je skočio padobranom i spasio se. Čim su ga Nijemci opazili kako se spušta, pojurili su prema onome mjestu da ga uhvate.

Međutim, posve blizu, čuvala je mala pionirka iz Vranjica svoje koze. Brzo je pritrčala avijatičaru i pozvala ga da ide za njom. Sakrila ga je između dvije stijene i pokrila granjem. Uto su i Nijemci naišli na skrhani avion, ali avijatičaru nije bilo ni traga ni glasa. Svabe su bili bijesni. Tražili su od male pionirke da im kaže gdje je saveznički pilot.

Kada su otišli bijesni Švabe, naša mala junakinja otrčala je brzo do susjednog sela i javila odborniku. Za kratko vrijeme bio je savezнички avijatičar na našem oslobođenom području. Spasila ga je 8-godišnja pionirka iz Vranjica.

Iz »Pionira«, broj 14, godina III, srpanj 1944.

COLUMBO ILI ERICSON

Tko je otkrio Ameriku?

Na zapadnoj obali Islanda stoji veliki spomenik nekog velikog čovjeka. To je Leif Ericson, vikinški moreplovac. Kada zapitate nekoga, što je učinio taj čovjek, odgovorit će vam, da je — otkrio Ameriku. Znači, s otkrićem Amerike nije nešto u redu.

Učenjaci nisu načistu, tko je zapravo otkrio Ameriku: Kolumbo ili Ericson. Jedni su za jednoga i navode dokaze, drugi su za drugoga, a i ti navode dokaze. Kako je putovao Kolumbo i kako je došao do Amerike, što je tamo doživio, poznato nam je, jer godine 1492. nije tako daleko, ali što je bilo s Ericsonom, tu baš nismo tako sigurni. Smatraju da je on stigao na obale Amerike oko godine 1000. Neki čak točno navode godinu 1001.

Ericson je novu zemlju nazvao Vinland, zemlja vina, jer je tu našao mnogo vinove loze. Historičari sa nisu mogli sporazumjeti, koji dio Sjeverne Amerike bi imao biti taj Ericsonov Vinland. Neki misle da je to Labrador, neki Newfoundland, dok drugi opet misle da je New England.

Izgleda da je sudbina i jednog i drugog otkrivača Amerike slična u tome, što ni jedan ni drugi nisu tražili Ameriku. Kolumbo je, kako nam je poznato, htio pronaći najkraći put u — Indiju. Zato se ne ćemo čuditi, zašto se ono otočje u Karipskom moru zove Zapadna Indija. Drugi, Leif Ericson, putovao je na Grenland i izgubivši pravac zalutao je i došao u Ameriku.

Da bude zbrka još veća, ima učenjaka, koji slavu otkrića osporavaju i jednome i drugome, te tvrde da je treća osoba otkrivač Amerike. Bio bi to, također Viking kao i Ericson, Herulvson. Neki sveučilišni profesor iz Osla smatra da je Herulvson s ocem Ericsona putovao iz Islanda za Grenland, ali je na putu zalutao i umjesto na Grenland, stigao na Labrador. Ovaj mladić nije imao iskustva u upravljanju brodom, ali je ipak njime komandovao. Tako se dogodilo da su ga vjetrovi i magla prevarili, te je brod pošao krivim smjerom. Brod je dalje s Labradora plovio na sjever i došao do Baffinove zemlje. Tek odatle, kada je ponovo okrenuo natrag na istok, stigao je na svoje odredište — Grenland.

Nakon toga je Eric poslao svog sina Leifa (odatle Leifu -me Ericson, što znači Ericov sin), da istraži zemlje, koje su oni na svom lutanju pronašli. Ovo je Leifovo putovanje bilo dobro pripremljeno, jer se točno znalo (tako tvrdi profesor iz Osla) što im je cilj. Leif se dao na put sa trideset i pet ljudi. Izgleda to danas malo, ali onda su brodovi bili maleni, pa im je tolika posada bila dovoljna. Najprije su stigli do Baffinove zemlje, a tek zatim su doplovili i do Labradora, koji je poluotok američkog kopna. Ovu su nepoznatu zemlju nazvali Zemlja vina.

Koliko će još proteći vremena, dok konačno saznamo tko je zapravo prvi stupio na američko kopno? Hoćemo li to ikada saznati?

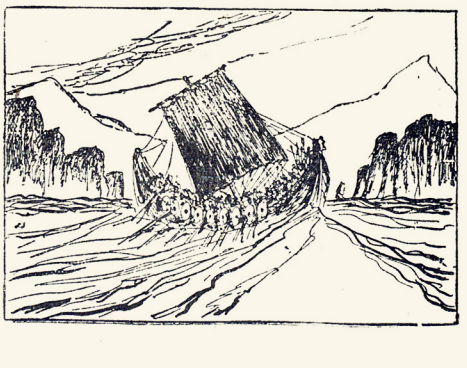

Iz povijesti naših gradova i mjesta

Otkuda ime Daruvar?

Današnji Daruvar trg. Donji Daruvar i Podborje spadali su, u srednjem vijeku, pod feudalno imanje »Dobra kuća«. Samo mjesto Daruvar nosilo je ime »Toplice«, po toplim izvorima. Iznad Toplica imali su knezovi Nelipići grad, utvrđeni dvorac u 15. stoljeću. Taj grad su nazvali »Bor«, a Madžari su ga bilježili »Ku« ili »Kövár«, što bi u prijevodu glasilo »Kamengrad«. Madžari su tada u Slavoniji imali velikog utjecaja, pa su i mjestima davali svoja imena. U 16. stoljeću Madžari Toplice bilježe kao »Subka«, što bi hrvatski bilo kao »ispod Bora« ili »Podborje«.

Donji Daruvar zvao se Četvrtkovac, ali se on brzo spojio s Toplicama, pa je u 16 stoljeću zabilježen i kao »Četvrtkovac, drugim imenom Toplice«.

Gornji Daruvar zvao se »Podborje«.

Prema tome, već su u 16. stoljeću sva ta tri naselja činila cjelinu pod imenom »Podborje«. To se ime zadržalo za sve vrijeme turskog vladanja, blizu 150 godina. I poslije Turaka se mjesto neko vrijeme tako zvalo.

Sredinom 18. stoljeća kupio je madžarski plemić hrvatskog porijekla Antun pl. Janković dio feudalnog imanja Sirač, kome je pripadalo i Podborje. On je u svom grbu imao ptiču ždrala, što se madžarski veli »dar«. Po tome je Janković, koji je ubrzo postao madžarski grof, Podborje prozvao madžarskim imenom »Daruvar«, što u hrvatskom prijevodu glasi »Ždralov grad«. Međutim, još vrlo dugo vremena narod je zadržao svoje ime »Podborje«. Pa i danas to ime nije sasvim nestalo, nego još živi kao naziv jednog malog naselja blizu Daruvara.

Prema tome, mi i danas upotrebljavamo madžarski naziv za taj grad, umjesto narodnog i povijesnog njegovog imena.

Valiant

HAROLD R FOSTER

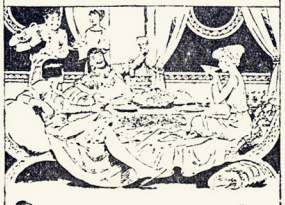

OTPOR POBUNJENIKA JE KONAČNO SKRŠEN. ALETI JE IPAK DRAGO, ŠTO JE DIONISUS POBJEGAO, KAKO BI JOJ BILO, KADA BI MORALA SVOG SVAKA IZVESTI PRED SUD ZBOG IZDAJE....

ALI DIONISUS IPAK NIJE USPIO POBJEĆI. ALETINI REVNI KAPETANI POŠLI SU U POTJERU ZA BJEGUNCIMA I STIGLI IH PRIJE NEGO ŠTO SU SE OVI IZGUBILI NA BESKRAJNOJ PUĆINI.

ŽELJELA JE DA VELIKAŠI ODU U PROGONSTVO, JER JE DOSTA BILO KRVI I PATNJI.

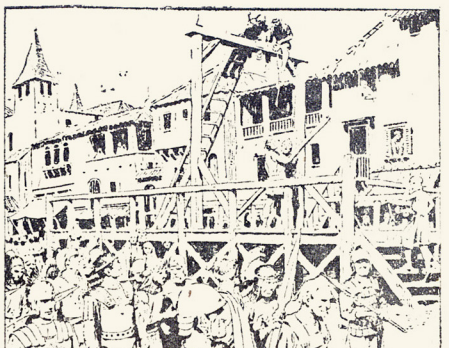

MRKA LICA UHVAĆENI POBUNJENICI PROLAZE POKRAJ VJEŠALA, KOJA JE ALETA DALA PODIGNUTI, SAMO DA BI IH ZASTRAŠILA.

MNOGI OD NJIH ZAISTA ZASLUŽUJU OŠTRU KAZNU. ONI SU SE POBUNILI PROTIV NJE, ONA BI IH MORALA KAŽNITI. ALETA NIŠTA NE SOVORI: TRAŽI RAZLOGE DA IM IZREČE ŠTO MANJU KAZNU....

NEUGODNU TIŠINU PREKIDA MLADI PRIAN, KOJI ODVAŽNO BRANI STVAR POBUNJENIKA... *„ZAŠTO DA NAM ŽENA VLADA I DA BUDEMO OVISNI O NJENIM HIROVIMA!!!"*....

NJEGOVE GA VLASTITE RIJEČI SVE VIŠE OHRABRUJU I ON ALETU OPTUŽUJE NAJTEŽIM RIJEČIMA....

NAKON ŠTO JE PRIAN ZAVRŠIO, ISTUPA GAWAIN I PRILAZI ALETI. *„DOZVOLI, MOJA KRALJICE, DA TI MOJ MAČ BUDE NA USLUZI, DA KAŽNI DRSKOG KLEVETNIKA!"*

PO JULES VERNE-U CRTA: W. NEUGEBAUER

400 MILJA ISPOD MORA

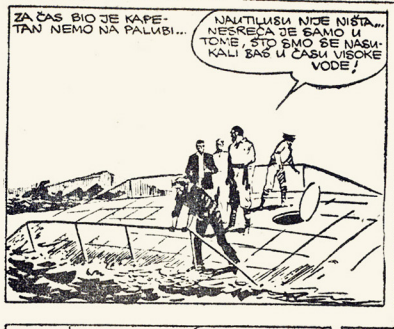

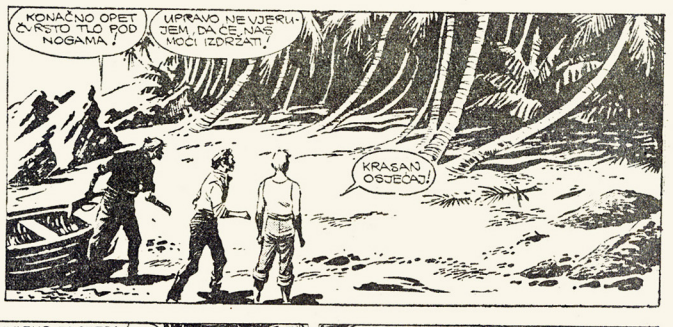

(Nastavit će se)

PA-NAYO-TIŠN

ARIZONSKO sunce žarko je palilo u malu guduru, gdje je, obliven znojem, Pa-Nayo-Tišn klečao na užarenom pijesku. Mjedena čahura naboja, sada prazna, žegla mu prste, dok je pažljivo proučavao glatko pjeskovito tlo gudure. Ovaj je naboj svakako ostao ovdje iza nekog bijelca, koji ga je ispalio upravo iz onakve puške, kakvu Pa-Nayo-Tišn već odavna priželjkuje. Krasna je to puška, ispaljuje sedam puta uzastopce, a da je ne moraš ponovo nabijati; puška, kakvu je vidio kod bijelaca lunjajući oko njihovih tvrđava i naselja.

Ima već tri dana, tri žedna, vrućа dana otkako je on na putu. Napustio je Kirikahnas-visoravan u zelenim brdima, gdje živi njegovo pleme, i tu, još usred svoje zemlje, našao je ovo! Dobar je znak, što mu ga je poslao Kan, bog plemena Tineha. Pa-Nayo-Tišn se bio zakleo, da mora pronaći čovjeka, koji nosi takvu pušku i oteti mu je, pa da ga i ubije ako treba. Pa-Nayo-Tišn želi postati veliki ratnik, a oteti oružje kakvo je ovo, djelo je dostojno velikog ratnika.

PA-NAYO-TIŠN pogleda svoju kobilu. U mješini, što joj visi o vratu, bit će još toliko, vode, koliko im treba dok stignu do rijeke. Onda opet opipa prazni fišek — mora da je nedugo ispaljen, inače bi ga pijesak, nošen vjetrom, već odavna zameo. Spremivši fišek on povede konja do izlaza iz gudure i tu opazi konjsku balegu. Pod prstima osjeti da je još nešto vlažna, dakle se bijelac odavde udaljio tek pred nekoliko sati.

Jašio je dalje, sve tragajući za bijelim ratnikom i putem sebi stvorio ovu sliku: velik, snažan čovjek na veliku, snažnu konju, koji može da izdrži među kršnim, užarenim brežuljcima, baš kao da je jedan od njih, Apaš iz plemena Tineh, a jaši isto tako nečujno i nezapaženo. Poslije nekog vremena Pa-Nayo-Tišn naiđe na novi trag. Bio je to trag drugog bijelca, koji je očito putovao pješke i vukao teški teret. Bio je ispred bijelca na konju, ostavljajući tragove svojih nogu na pjeskovitom tlu grebenja. Bez sumnje je to jedan od bijelih luđaka, koji su se pomamili za sjajnim žutim prahom i traže ga ovuda, po zemlji Tineha. Gdjekoji među njima već je dopao ruku njegovih suplemenjaka, jer pohlepa za tim praškom zaslijepila im oči, te ne vide opasnost. Tinehi ih mrze.

Pa-Nayo-Tišn stiže do brežuljka, iza kojeg se prostirala lijepa dolina, i začuje žubor tihe rijeke. Sunce je zašlo za bregove i bacalo jako rumeni odsjaj na okolne brežuljke. Oba bijelca mora da su se odmarala na tom mjestu, još se pepeo njihove vatre nije ni sasvim ohladio.

MLADI INDIJANAC smjesti svoga konja i načuja hrpu trave za noćni ležaj. Onda nabrzo skupi suhog granja i potpali malu vatru, na kojoj isprži nekoliko mladih kukuruza i srce jedne antilope što ju je ubio jutros. Onda se na rijeci napije hladne vode i stane sebi spremati parnu kupelj: dovuče s rijeke nekoliko kamena, ražari ih na vatri i smjesti ih pomoću jakog kolca oko plitke jamice. Pošto je kamenje prelio vodom prekrije ga tankim granjem i sam sjede u sredinu, prebacivši preko sebe i granja svoju ponjavu. Od vode se sa vrućeg kamena dizala para, uslijed čega se on ubrzo oznojio. Takva kupka, »tači«, koja izaziva naglo znojenje, pomaže, tako se vjerovalo, da se ratniku kasnije u snu pojavljuju vizije, koje obično sadrže važne savjete za njegov pohod.

Kad je Pa-Nayo-Tišn osjetio, da ga pod parom hvata san, on odbaci ponjavu, potrči na rijeku i zaroni u hladnu vodu. Od naglog chlađenja ponestađe mu daha i on se brzo vrati na svoj ležaj te zapade u tvrdi san — bez vizija.

Mladog Apaša probudi pred zoru mukli zov sove. On sjede i osluhnu. Sova se ponovo javi, tužno, jezovito. Onda on odbaci ponjavu i ustađe. Sova — »Bu« — nije dobar predznak, donosi nesreću i smrt.

Pa-Nayo-Tišn brzo napoji konja, napuni mješinu vodom i izjaši iz doline. Kad se počelo daniti, već se našao u brdima. Nije mu bilo teško slijediti tragove bijelaca. Prvi ga uostalom nije zanimao, već onaj drugi, s puškom, koji je — kao i Pa-Nayo-Tišn bio pravi ratnik.

DAN JE BEZ daljnjih događaja prolazio sporo, tragovi su se sve više gubili, dok nisu najposlije sasvim nestali među divljim visokim stijenama. Ovdje je veliki Kan, to je mladi Indijanac znao, u pradavna vremena imao svoja lovišta, tu je on lomio i porazbacao goleme pećine.

»Bu« mu je sigurno pokvarila sreću. Teško će on ovdje ponovo naći tragove. On smjesti konja u jednu dubinu među stijene, onda prospe pregršt »hodentine«, svete hrane plemena Tineh, da bi umirio bogove, i legne na počinak.

Kad se počeo bijeliti dan, probudi ga hladan vjetar, koji je tresao drvećem. On se dade na pronalaženje tragova: i zaista, poslije nekoliko sati uzaludnog istraživanja najednoč kao da mu se vratila sreća: naišao je na suhi smeđi listić, jedan od onih, kakve žvaču bijelci. To mu je bio putokaz na daljnjem traganju u velikoj kamenoj divljini.

Pošto je slijedio tragove cijelo popodne, dođe do jedne gudure obrasle travom; on ponovo sjaše i tamo ostavi konja. Onda namaže svoje lice rumenilom, preko koga navuče nekoliko bijelih šara i navuče ratno odijelo: košulju od jarčeve kože, na kojoj je bilo naslikano sunce, mjesec, munja i još kojekakvi čarobni znaci, pred kojima se valja pomoliti u času nevolje. Sakrivši vrećу s hranom on napusti uvalu oboružan lukom, strelicama i nožem. Bio je sad siguran, da bijelac nije daleko.

HODAO je oprezno nekoliko sati, dok nije došao na vrh oštre hridi, gdje legne potrbuške, kamufliravši glavu suhom travom, s lukom u pripremi. Zurio je u klanac pod sobom, odakle se dizao tanki stupac dima, gotovo neprimjetan u žaru zapadajućeg sunca. Nedaleko je u travi ležao čovjek. Veliki bijeli čovjek. Ležao je tako mirno, da ga mladi Apaš zadugo nije primijetio.

Sad se pridiže polako, u svoj svojoj veličini, a u rumenoj sunčanoj svjetlosti brada mu bljesnu jarko poput užarenog bakra. Indijanac je očima pratio svaki njegov pokret. A onda iznenada ugleda uza stijenu prilijepljenu sićušnu kolibicu od sive zemlje, gotovo nevidljivu, iz koje se dizao onaj tanki mlaz dima. Crvenobradi je, legavši ponovo, netremice motrio kolibu, iz koje sad izađe omalen čovjek bijele brade. Noseći u ruci krčag išao je prema obali rijeke, očito s namjerom da donese vode. Na povratku baci pogled na gorske vrhunce obasjane posljednjim zrakama sunca.

Zašto mu se crvenobradi ne javlja? Nisu li oni obojica bjelokošci, dakle braća...?

Ovaj štoviše sad podiže pušku i oštri pucanj odjeknu među stijenjem. Stari bijelac ustuknu, odbaci krčag i začudnom brzinom potrči prema kolibi. Crvenobradi nanišani ponovo, puška planu, ali se starac već izgubio u kolibici. Čas kasnije izađe ponovo i noseći u rukama neke vrećice, izgubi se u guštari, koja se prostire duž obale rijeke. Za njim niz strminu jurnu crvenobradi brzinom antilope, noseći u ruci nož. Pa-Nayo-Tišna stade hvatati jeza: ove će noći jedna izgubljena duša bluditi po samotnim klancima...

KAD SE ZAMRAČILO, mladi Indijanac tiho sađe do kolibe. Uskoro će izaći mjesec, morao se držati sjena. Iz kolibe se vidjela slaba svjetlost. Kroz prozor opazi crvenobradog bijelca gdje sjedi za malim stolom i svojim krupnim prstima ruje po hrpi blistavog žutog praha. Iz očiju mu je izbijalo ludilo, kakvo je Pa-Nayo-Tišn već vidio u pogledu mnogih bijelaca. Onda opet skupi svu tu prašinu i strpa je u vrećice pa u svoja prijava njedra.

Pa-Nayo-Tišn se tiho udalji i izgubi među stijenama. Znao je da mu sad valja čekati do zore, i on pođe na mjesto, koje mu se činilo najpodesnije — na uzvisinu, nedaleko svoga konja, odakle je nezapažen mogao pratiti sve što se događa u dolini. Opet za bogove prosu »hodentine« na sve četiri strane i onda uze strpljivo čekati.

KAD SE POČELO daniti, mladi Indijanac dohvati svoj luk i pripravi strelice. Ne potraja dugo, kad začu lagan topot konja koji se približavao iza okuke. Onda se pojavi crvenobradi na konju, pjevajući i govoreći nešto sam sa sobom. Takvo je djelovanje žutog praha na bijele ljude.

Pošto je stigao do pod skrovište Indijanca, ovaj napne luk, strijela zviznu i čovjek se sa konja svali na zemlju. Kad je Pa-Nayo-Tišn prišao, crvenobradi je već ležao sasvim nepomičan, razjapljenih usta, pokazujući ružne žute zube. Mladi Apaš frknu nosom — miris neopranog bijelca nije bio prijatan. On nogom izvrnu mrtvo tijelo, pa iz košulje bijelca ispađe nekoliko kožnatih vrećica s prahom. Pa-Nayo-Tišn mu skine široki pojas, gdje nađe niz naboja i revolver. Onda priđe konju i skine sa njega tešku pušku — onu čuđenu čudesnu pušku. Onda još otkopča pojas, koji je bio pričvršćen konju oko vrata i koji je bio pun puncat skupocjenih žutih naboja i lijep lovački nož. Sad je Pa-Nayo-Tišn bio zaista bogat čovjek!

Da, ovaj je bijelac za života bio zaista velik ratnik i vješt lovac, ali je dao da mu žuti prah pomuti pamet.

PA-NAYO-TIŠN se popne na svog novog konja. Zamišljeno je premetao teške vrećice u rukama. Da, s tim žutim prahom može kupiti mnogo dobrih stvari od bijelih trgovaca: šarenog platna i naboje za pušku.

Ali se u tim vrećicama krije i ludilo, strašno ludilo. I na njima je krv dvojice ljudi. Možda će duh bjelobradog starca doći po svoj prah. To će biti veliko zlo, ni »hodentine« tu ne može pomoći.

Zato Pa-Nayo-Tišn izvadi nož i prereže jednu vrećicu za drugom. Teški sivkasti prašak prosu se s obe strane uzduž staze, kojom je jašio. Prazne vrećice baci u guštaru.

Pjevajući pjesmu zahvalnicu bogu Stenatlihi, on krenu prema klancu, gdje ga je čekala njegova kobila. Tamo je bilo i hrane, jer sretni pobjednik Pa-Nayo-Tišn, prije nego li će krenuti kući, treba da napuni trbuh za dugački put na Kirikahnas-visoravan.

Napisao:
William F. Hallstead

SA

Kaernen, šef policije Queensporta, sljedio je nad nacrtom svoga grada, klizeći prstom od točke do točke.

»Na svakom prilazu u grad smjestit ću naše ljude«, tumačio je »na početku svake brdske ceste, na svakom pristaništu, na svakoj pastirskoj stazi. Burtonova banda opljačkala je u ovome kraju već sedam banaka, ali se on vara ako misli, da će s tim uspjeti u Queensportu. On može ovamo ući, ali nikad iz grada ne će izaći.«

Jedan od njegovih pomoćnika upita: »Mislite li, da će se Burton odvažiti ovamo, kad opazi našu svestranu blokadu?«

»Ne će on od blokade vidjeti ništa sve do časa, kad bude pokušao izmaknuti iz grada. U 13. ulici, kraj pilane, bit će jedan policajac prerušen u čuvara, u 70. ulici policajac će biti kobasičar u svojoj šatri, maltarnicu na mostu čuvat će presvučeni policajac i tako će na svakom važnom mjestu biti po koji kamufliran naš čovjek. Posebno će još četa državnih policajaca Burtonu odrezati put, kad bude bježao iz grada. Queensport će za njega biti najopasnija klopka, što ju je ikad doživio.

Detektiv Edgar Marvin gledao je zamišljeno u svoga šefa: »Uvjereni ste, da će to uspjeti, je li?«

Kaernen se uzvrpolji: »Slušaj, Marvine. Stvar je sigurna. S jedne strane grada imamo rijeku, tu treba čuvati samo most i pristanište. S druge strane porazmješteni su svi agenti što ih imam i oboružane patrole državne policije. Ne mogu promašiti!«

»Da to nije ipak možda na vrbi svirala...?«

Kaernen se ozbiljno naljuti. »Znam, znam. Tvoja stara pjesma: treba još u tom aparatu da proradi jedan avion. No pokaži mi, ti mudrače, kako će avion kružiti nad gradom, a da ga Burton ne primijeti?«

I svi ostali podsmješljivo su gledali u Marvina. »Ne može nitko kružiti satima nad gradom skriven od Burtona!«

»I ja to kažem, momci,« prihvati Kaernen, »no on to, čini se, umije!«

»Nisam ja tvrdio to,« uzvrati Marvin, »kažem samo, da znam nekoga, tko će to izvesti.«

»A — znaš ga, je li? Molim te, a tko je taj junak?«

»Neki detektiv iz Chicaga. Nije obični detektiv, nego od avijacije.«

»Da, da — znam ja takve...« upađe Kaernen,

ROMAN „PLAVOG VJESNIKA"

SUPROTNI SIGNALI

PIŠE: DAVOR NIK

Imao sam nekad brata, mnogo starijeg brata, i njega su zvali »Raška«. Nevažno, zar ne? Prve godine rata bilo mi je jedva četiri godine, a Nijemci su brata odveli.

»Kamo ideš, Raška?« pitao sam, a on je imao svezane ruke, i Nijemci su ga odveli. Nikad ga više nisam vidio.

Tek jedne noći, nedavno, našao sam se u gradu u nekoj guži. Došlo je do provale, što li, sjatilo se svijeta, milicioneri su posredovali, ljudi se gurali i psovali, a tada je netko kraj mene rekao poluglasno:

»Raška ne će uhvatiti!«

Znao sam, da se o mom bratu ne radi, jer oň već tri godine leži u tko zna kojoj zajedničkoj grobnici. Ali ime »Raška« probudilo je u meni čudna i mračna sjećanja na doba ratnog djetinjstva.

Za »Raška« sam se počeo interesirati. Tko je taj čovjek koga milicija lovi, a on nosi ime moga brata? Dugo sam ga tražio i kod toga mnogo proživio.

I da se one noći nisam našao u gužvi, u kojoj je izgovoreno ovo ime, ja »Raška« — ovog sadašnjeg — nikada ne bih upoznao.

I ne bi mi pred očima lebdjelo Raškino lice na zelenkastoj mjesečini. Kiša onda više nije padala, ali je posvuda bilo blato, a noću, u blatu, ilovaču se teško kopa. Ilovača se lijepila, a Raškino lice bilo je zelenkasto na sjaju mjesečine.

Konačno, neka pričaju događaji!

I. Film je već počeo

Salko Hudina znao je te večeri, da se roditelji spremaju u kino, i to mu je dobro došlo. Zavukao se u svoju sobu, a kad je majka prije odlaska došla da se oprosti od njega, on je već takoreći bio u krevetu.

— Mi idemo, — rekla je majka. Htjela ga je poljubiti, ali Salko, kome su brčići već počeli probijati, stao se protezati i dvatri puta zdušno je zijevnuo.

— Požuri! — vikao je otac sa hodnika.

— Dakle zbogom, — rekla je majka Hudina, a Salko je promrmljao nešto, što se moglo shvatiti kao »dovraga« ili »dobru zabavu« — vjerojatnije ono prvo.

Bilo je osam sati navečer, i bračni par Hudina žurio se da stigne na tramvaj. Ali nešto zbog toga, što je tata Hudina bio debeljkast pa nije mogao trčati, a nešto zbog toga, što se kondukteru žurilo da pozvoni prije vremena — tramvaj je prebrzo krenuo, a bračni par morao čekati na drugu kola.

— Zakasnili smo! — uzdisao je Hudina i nervozno pogledao na sat.

Za to vrijeme u Salkovoj sobi dešavalo se nešto neobično. Umjesto da leži u krevetu, Salko je stajao, potpuno odjeven i češljao se pred ogledalom. Kad se uredio, oprezno je prišao krevetu, podigao madrac i zavukao ruku u jedan otvor na donjem dijelu. Iz tvrde morske trave izvukao je čvrsto zavijeni paketić i brzo da turio u džep. Zatim je pažljivo namjestio madrac, ugasio svjetlo i izašao iz stana.

Bilo je osam sati i deset minuta.

Mladić je kročio pustom ulicom prema periferiji grada.

Njegovi su roditelji u tom trenutku izašli iz tramvaja i zadihano došli do kina. Vratar ih nije pustio u dvoranu. Film je već počeo. Zaista su zakasnili.

— Evo vidiš! — rekao je Hudina ženi, kao da je ona kriva.

Bio je ljut. Izvadio je cigaretu i kresnuo upaljačem, iako on na ulici rijetko puši, jer je fin gospodin, a fini ljudi ne puše na ulici.

Pošli su kući pješice. Oboje zlovoljni, gotovo nisu razgovarali. Ipak, majka Hudina ušla je usput u slastičarnicu i kupila nekoliko kolača.

— Salko je nešto slabo večerao, — rekla je.

— Ta on već spava! — odvratio je Hudina, a bio je nerasploženi, kao što može biti nerasploženi čovjek, kome su pobrkani planovi.

— Ne smeta, — rekla je mama Hudina. — dat ću mu u krevetu. Za tako nešto rado će se probuditi.

— Hraniš ga kolačima, — gundao je Hudina, — a on propada u školi.

Kad su stigli kući, majka Hudina uputila se pravo Salkovoj sobi. Prišla je vratima i pritisla kvaku, a otac je prao ruke u kupaonici.

U tom času čulo se, kako sa crkvenog tornja u daljini odbija devet sati.

II. Čovjek o kome se govori

U kutu, utaknuta u pivsku bocu, titravo je gorjela svijeća. Njezin sjaj nije dopirao daleko. Suprotni kut ove hladne prostorije bio je takoreći posve u mraku.

A u tom mračnom kutu, raščupana i očiju slijepljenih od spavanja, ležala je Daca. Daca je na sebi imala haljinu poderanu, prljavu i posve neodređene boje, a ležala je na slami.

U prostoriji — zapravo šupi, punoj starudija, slame, paučine i razlupanog stakla — nalazilo se više osoba. Tu je bio i Pero, koga su nazivali »Rez«, i Zbiško, i Fabijan. »Rez« bješe dugačak momak, ošišan do kože, kome je engleski vojnički kaputić stigao nešto ispod polovine leđa. Moglo mu je biti sedamnaest, a možda i dvadeset godina — to se teško moglo ustanoviti prema bezličnim crtama lica Pere »Reza«. Na svaki način, bio je znatno stariji od Radice, koja je pušila i stajala kraj vrata, kroz koja je upravo ušao Salko.

Salko je ušao, pogledom zaokružio po prostoriji i nije rekao ništa. Ostao je kod vrata, kraj Radice, izvadio iz džepa cigaretu, malo je protrljao među dlanovima i zapalio na Radičinom opušku.

— Čak i Hudina je stigao, — reče odjednom ošišani momak, koga su nazivali »Rez«, — pa šta više da čekamo?

Ostali su šutjeli. Zbiško je zijevnuo.

— Ne žuri se, — rekao je.

— Ja nemam vremena! — odrezao je »Rez«. — Ne ću zapustiti sve poslove zbog jedne... — On odmahne glavom prema mračnome kutu, gdje je na slami ležala Daca.

Zbiško je sjedio na sanduku posred šupe i rukama gladio plavu kovrdžavu kosu. Bio je to mršav, ljepuškast mladić, pomalo kicoški odjeven za ovo društvo poderanih i prljavih.

— Gospodin nema vremena, — reče, — možda ga čeka neka gospođa, da zajedno pođu u kazalište.

Nitko se ne nasmije. Družba je zurila pred sebe. Neki su drijemali. Svijeća je nejasno obasjavala njihova ozbiljna lica. Neka su lica bila i surova, ali sva od reda ozbiljna. A nikome od njih nije bilo više od šesnaest godina. Očito je, da se Pero, zvan »Rez«, ubrajao među najstarije. Nije stoga ni čudo, što je on sam sebi odredio u ovoj družini položaj autoriteta. Podsmješljive riječi Zbiškove izazvale su ga.

Činilo se, da plavokosi Zbiško ne drži mnogo do Perinog autoriteta. Smješkao se sa sanduka i pljucnuo pred sebe.

»Rez« je nastojao da bude miran. Promrsio je kroz zube, otežući riječi:

— Znam jednoga ljepotana, koji je tako govorio. Rugao se Peri »Rezu«. Ali drugog jutra više nije mogao govoriti. Nije imao vremena. Bio je zabavljen traženjem vlastitih zubi po prašini.

— Zaista, a koga đavola da čekamo? — javi se Radica, koja je stajala kraj Salka Hudine. — Možemo mi to i bez njega!

— Bez njega? Ne! — rekao je Zbiško. — Zapravo, to je zajednička stvar, — usudio se reći Salko, povlađujući Radici. — Možda oni ne će doći.

— Doći će! — reče Fabijan.

— Nikad nas on nije iznevjerio, — dodao je Zbiško. — Mi ćemo ga čekati.

— Da možda upitamo Dacu, — zlobno će »Rez«, — hajde, reci nam ti, Daco, želiš li da čekamo njega ili da stvar završimo sami? — Konačno, — malo je viknuo u ljutnji, — meni se žuri!

Ostali su šutjeli. Bilo ih je sigurno desetak u šupi, ali nitko nije govorio. Svi su ovi mladići i djevojke bili smrknuti i šutljivi. Kao odrasli ljudi, koje muče teške brige i koji su na svoja leđa natovarili gorka životna iskustva.

— Šofer će pričekati, — zijevne Zbiško.

Uto se otvore klimava vrata. Visoka crna pojava zakorači u prostoriju. Družba se uskomeša. Oni koji su ležali, pridignu se. Neki su ustali i prišli došljaku. Čak se i ošišani »Rez« pomakao. Samo je Daca u mračnome kutu ostala nepomična. Ona se i nije mogla pomaknuti. Bila je svezana, a i usta su joj — tko zna zašto — bila zapušena vunenim rupcem blijedo ljubičaste boje.

(Nastavit će se)

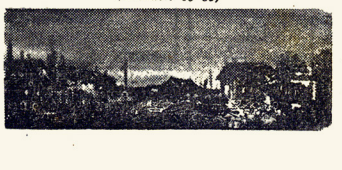

VRŠENA ZAMKA

Kako je detektiv u avionu izvršio ono što je njegovom šefu izgledalo nemoguće

»Ako znate«, planu Marvin, »onda znate valjda i za Everetta Krisa. Mnogo je ljudi nastradalo od neke razbojničke rulje, dok on nije uzeo stvar u svoje ruke. Svi se još sjećate onih slučajeva, koji su uzvitlali toliku prašinu prošle godine. Kris se ne malo proslavio na Srednjem Zapadu.«

Marvin prede pogledom po skupljenim drugovima, »Svi vi mislite«, nastavi, »da ste već svršili s Burtonom, ali ne mislite da je i on vrlo vješt momak i da će se znati provući kroz najmanju rupu vaše zamke. Kažem vam, da bez pomoći iz zraka to ne može uspjeti, a Ev Kris je za to pravi čovjek.«

Poslije odulje grobne šutnje progovori Kaernen: »Naslušao sam se, Marvine, vaših mudrih savjeta i umorio se od toga. Ako baš silom želite od sebe napraviti ludu, molim! Pozovite onog vašeg farmera iz Illinoisa. No kažem vam jedno: bude li on i najmanje ometao naš plan, vi ste posljednji put radili za policiju. A moja će biti briga i to, da se Mr. Kris nikad više ne petlja u detektivske poslove!«

Trideset i šest sati kasnije, u 10.30 izjutra, Kaernen i Marvin su dočekali Krisa na aerodromu. Iz putničkog aviona izašao je među ostalima mladić od nekih dvadeset i šest godina, visok, gologlav, laganih, mirnih pokreta, koga je Marvin predstavio svom šefu kao detektiva Everitta Krisa.

»Ovo je taj vaš slavni detektiv?« šapnu Kaernen Marvinu, »izgleda mi kao dječak, žutokljuni dječak...«

Marvin ne odgovori ništa, nego privede Krisa svom šefu i upozna ga s njime.

»Drago mi je, da vas odmah vidim, šefe«, započe Ev, »detektiv Marvin mi je telegrafski ukratko saopćio zašto me trebate, no od vas očekujem pobliže upute.«

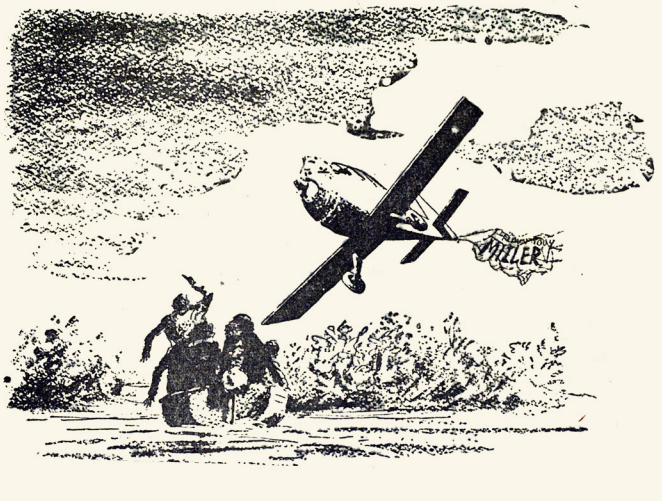

Kaernen, koji se s gostom nehajno rukovao, reče ironični: »Vi ste dakle taj veliki zračni as, koji će valjda ovaj slučaj riješiti nevidljivim avionom, kako li?«

Marvin se zgranuo zbog dočeka, što ga je njegov šef priredio stranom detektivu, pa da popravi stvar, upade odmah:

»Šef Kaernen je nešto uzbuđen, ovaj Burton nam je svima već pojeo živce.«

»Nisam ja nimalo uzbuđen, Marvine, i u dobro znaš, da meni baš nimalo nije trebalo pomoći za obranu grada. Zvao sam tvoga prijatelja samo zato, da vidim kako on to leti nevidljiv iznad našeg grada. Zanima me, kako vi to mislite izvesti?«

Ev pogleda Kaernena ravno u oči: »Ovoga časa još vam to ne bih znao reći«.

»Kako!« prasnu Kaernen, »prevalili ste put iz Chicaga zato, da nam onda svečano izjavite da — ne znate?«

»Rekao sam, da to još trenutno ne znam, no nisam rekao, da ne ću znati stvar izvesti.«

U kolima Kaernen se malko smirio i opet započeo razgovor.

»Čuo sam, da ste izveli neke uzbudljive letove, Kris. Jeste li doživjeli velikih stvari?« Nije se znao saviadati, a da ne bude ironičan.

»Letio sam kao pratilac borbenih jedinica državne avijacije i bio učiteljem za gađanje iz lakih aviona.« Onda, s osmjehom: »Ovo mi je prva prilika da letim kao nevidljivi pilot!«

Marvin brzo skrenu razgovor na drugi predmet.

»Kako vam se sviđa naš aerodrom, Ev? Jeste li ga već prije vidjeli?«

»Dobro je to uzletište. Vidim ga prvput. Je li jak promet?«

»Osim redovnog putničkog saobraćaja rade još dva privatna poduzeća. Jedno je avijatička škola, a drugo vrši obavještajne i reklamne letove. Međutim sad će biti bolje da vas upoznamo s vašim novim zadatkom.«

Kad su stigli pred hotel, Kris je o Burtonu i njegovim podvizima već znao isto toliko, koliko i sam Kaernen. Izašavši iz kola on se oprosti učtivo od svojih novih suradnika.

»Kad ćemo se vidjeti?« upita Marvin.

»Ne prije negoli sve bude gotovo. Radim sâm, takav mi je običaj. A vi izvolite nastaviti sa svojim radom prema predviđenom planu. Do viđenja!«

(Svršit će se)

CRTA I PIŠE: WALT DISNEY

neobičan san

(Nastavit će se)

OD SVEGA PO MALO

POZNAJETE LI GLAZBALA?

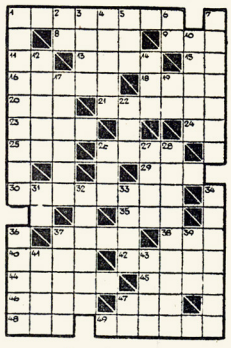

VODORAVNO: 1. Drveno duvačko glazbalo s jednojezičnim piskom, **8.** Domaće životinje, **9.** Snažan, **11.** Rječica nukanja, **13.** Tamno, **15.** Glasanje guska, **16.** Glazbalo, visoka limena duvaljka, trompeta, **18.** Tresak, **20.** Glazbalo, limena duvaljka plemenita zvuka, **21.** U obliku zrna, **23.** Najsitnija čestica materije, **24.** Njemački prijedlog (=na), **25.** Grad i luka na južnom Jadranu, **26.** Propast, **29.** Glazbalo na žice ili za duvanje, daje duboke tonove, **30.** Moderno glazbalo, limena duvaljka, **35.** Kruto stanje vode, **37.** Izvršiti nalaz, pronaći, **38.** Vidni organi, **40.** Mjera za papir, **42.** Vrsta starog novca, **44.** Vrsta narodnog glazbala, gudaljka, **45.** Vrsta starog (grčkog) glazbala sa žicama, **46.** Odjel, **47.** Doživiaj za spavanja, **48.** Teško oružje, **49.** Plosnato žičano glazbalo iz roda lutnji.

OKOMITO: 1. Glazbalo, najveća gudaljka sa 4 ili 5 žica, **2.** Ako (kajkavski), **3.** Kosi kvadrat, **4.** Osebujna oznaka za neki pojam, **5.** Rječica odobravanja, **6.** Kratica za to jest, **7.** Malo duvačko glazbalo od slovače, jajolika oblika s rupisama za prebirante, **10** Strano žensko ime, **12.** Pobuna, puč, **14** Kratica jedne međunarodne organizacije, **17.** Krastavac, **19.** Jest, **22.** Mjera za površinu zemlje, **26.** Troznamenkasti broj, **27.** Vrsta drvenog duvačkog instrumenta (množina), **28.** Glazbalo sa četiri para žica, **31.** Prvak, **32.** Providna materija, **33.** Tekuće sredstvo za tamanjenje gamadi, **34.** Narodno drveno glazbalo, jednostrana duvaljka, **36.** Drveno glazbalo za duvanje, od svih drvenih glazbala ima najdublje tonove, **37** Zaštita protiv poplava, **39.** Gnojna nateklina kože ili sluznice, **41** Dio kola, **43.** Oruđe, **47** Nota iz solmizacije.

VOLITE LI GLAZBU?

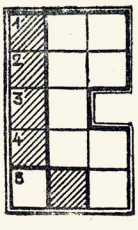

Od slova ovog pitanja treba sastaviti pet riječi i upisati ih vodoravno u prilježeći lik kako slijedi:

1. Talas, **2.** Rastavni veznik, **3.** Velika sibirska rijeka, **4.** Gaj, **5.** Rodbinski odnos.

Slova na označenim poljima čitana prema dolje daju jedno glazbalo (u množini).

TRI REBUSA

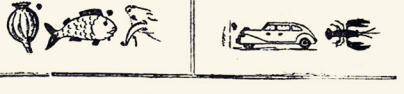

U BOLNICI

ICO PIMEN TRST	S. PARINI
NELI CIPIN	MIRA PODIN

U IMENU SVAKOG OD OVIH BOLESNIKA KRIJE SE NAZIV LIJEKA KOJI MORA UZIMATI POKUŠAJTE GA PRONAĆI!

BEZ RIJEČI

DOSAD JE PREKO DEVETERO BRDA

Došao neki čovjek u zemlju gdje se ne laže Bježeći od nekoga, zamoli ljude što su kupili sijeno da ga sakriju pod plast. Još im reče, kad dođe onaj od koga bježi, da mu kažu da je davno prošao i da je već preko devetero brda.

Kad potjera tu stigne i zapita za bjegunca, oni ljudi odgovore:

— Kako on reče, dosad je preko devetero brda, a kako mi znamo, eto ga tu pod plastom.

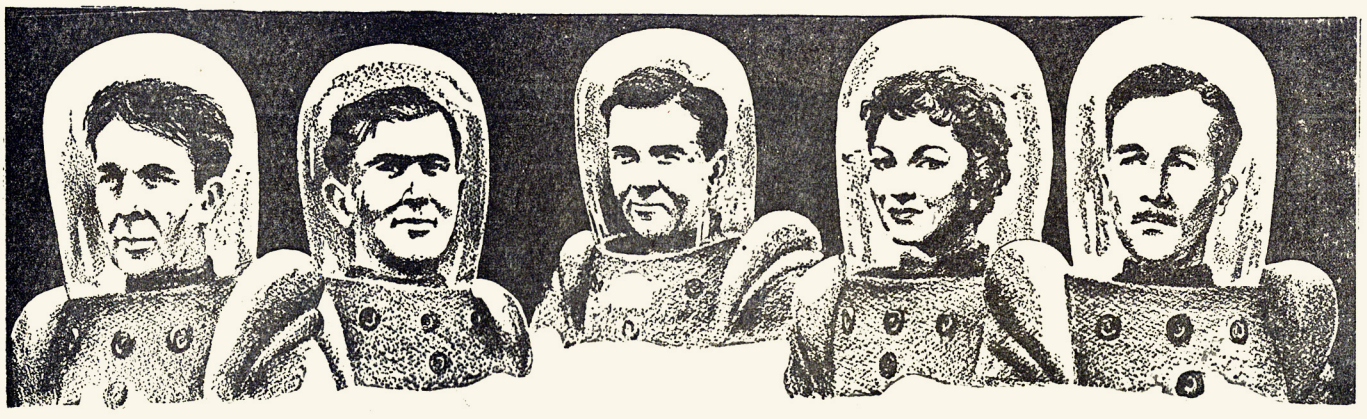

KOLONISTI SVEMIRA

Umjesto uvoda: Zaštićena samo tankom i možda krhkom opnom od metalnih ploča, koja bi trebala da je zaštiti od posljedica sudara s fantastično brzim meteorima i od studeni svemirskog prostora — muška i ženska posada svemirskog letala »Colonist« krenula je sa Zemlje u najveću i najsudbonosniju pustolovinu u povijesti čovječanstva: u potragu za novom Zemljom u nekom drugom planetnom sistemu.

To je okvir u kojem se zbiva radnja romana »Kolonisti svemira«, čiji prvi nastavak donosimo u ovom broju. Autor romana, Charles Carr, funkcioner je Britanskog interplanetarnog udruženja i jedan od najistaknutijih engleskih stručnjaka za astronautiku, tu novu granu nauke, koja se bavi proučavanjem problema leta u svemir.

»To mi se nikako ne sviđa. Vjeruj mi: ne sviđa mi se to ni najmanje!«

Davis je sjedio, ukočivši se od živčane napetosti, na samom rubu svog naslonjača za akceleraciju. Bio je to čovjek blijeda lica, a njegova otvorena usta otkrivala su šiljaste i nepravilne zube, nalik na zube morskog psa. Poput ostalih članova posade »Colonista« i on je imao na sebi crni kombinezon, čija je boja samo naglašavala bljedoću njegova lica.

Pokraj njega izvalio se komotno na svom naslonjaču Pratt njegov kolega mehaničar. Posvuda oko njih vladala je potpuna tišina. Nije se čuo ni najmanji zvuk, nije se osjećala ni najneznatnija vibracija, po kojoj bi se moglo naslutiti da je »Colonist« jurio kroz svemir fantastičnom brzinom od oko 25.000 milja u minuti!

»Ne, nikako mi se to ne sviđa«, ponovio je Davis.

Stari Loddon, glavni inženjer i šef tehničara u »Colonistu« odgovorio je umornim glasom, poput čovjeka, koji je na jednu te istu jadikovku već mnogo puta dao isti odgovor: »Ali, čovječe, pa vi ste još prije polaska bili dobro upoznati sa svim reperkusijama putovanja superbrzinama!«

NAJBRŽE U POVIJESTI

»To je, doduše, istina«, odvrati Davis, »ali ja nisam shvatio, što to može da znači.« Stao se grozničavo i preplašeno ogledavati, kao da traži neki nevidljivi izlaz, kroz koji bi mogao uteći iz te nemile situacije. A zatim, povišenim glasom, koji je drhtao od unutrašnjeg uzbuđenja, iznese svoju pritužbu: »Osim toga, mi ništa ne možemo vidjeti!«

»Sve ono, što je potrebno da vidite, možete vidjeti na radarskom ekranu«, podsjeti ga Loddon.

»To nije isto. Gledanje pomoću radara nije isto što i gledanje vlastitim očima!«

Loddonovo odlučno lice, puno dubokih bora, zarumeni se od žestoka gnjeva: »A šta ste očekivali, Davisu? Da li možda staklene prozorčiće, čitave redove staklenih prozorčića?!«

»Ne, tome se nisam nadao...«

»Vi ste dobro znali, da to nije sporovozno teretno letalo, što vrši saobraćaj između Zemlje i Mjeseca. To je brzinsko letalo: najbrže svemirsko letalo, koje je ikada sagrađeno. Uostalom, sve su vam to objasnili prije nego što ste se prijavili za let i potpisali obavezu, da ćete sudjelovati u ovoj ekspediciji.«

»Ne bi se baš moglo kazati, da su mi sve protumačili, to ne.«

Pratt, koji je sve do tog časa šutio i slušao svađu između Davisa i Loddona, naglo se uspravi u sjedeći položaj.

»Slušaj, Dave«, reče ljutito, »ako ti nije pravo, što si pošao s nama na ovo putovanje, a ti lijepo izađi iz našeg svemirskog letala i vrati se na Zemlju pješke. Lijepo prijeđi pješke tu malu razdaljinu od nekih šesnaest hiljada milijuna milja, koja nas u ovom času razdvaja od Zemlje. Već si mi dojadio svojim jadikovkama!«

„MORAMO STIĆI NA ZVIJEZDE!"

»Pravo zboriš, Pratt!« — složi se Loddon, a onda se okrene Davisu: »Slušajte dobro, što ću vam sada kazati. Mi moramo letjeti što brže, ako želimo ikada stići na zvijezde. Mi ne smijemo zadržati istu brzinu, već moramo neprestano letjeti sve brže i brže. Kad bismo letjeli onako polagano, kako biste to vi htjeli, potrajalo bi naše putovanje koliko i život nekoliko generacija. Tako ne bismo zadatak ostvarili mi, već tek naši daleki potomci. A vjerujem, da to ni vama ne bi bilo po volji, zar ne, Davis?«

»Uostalom, ovako ili onako, naši su životi u opasnosti«, promrmlja Davis. Međutim, na neko vrijeme s njegova je lica nestalo kisela izraza. Davis je zatim izašao iz prostorije, u kojoj su se nalazili, teškom mukom sišavši niz metalne stepenice, što su vodile u odjeljenje s motorima, gdje je trebalo da preuzme dežurstvo.

Loddon je bio najstariji član posade, ali i jedan od najoduševljenijih. Blagim izražajem svoga lica i potpuno ćelavom lubanjom što se njihala na dugačkom, smežuranom vratu, naličio je na nekakvu dobroćudnu staru kornjaču.

Astronavigator Harper — čovjek, čija je bila zadaća navigiranje »Colonistom« kroz daleka i ogromna prostranstva svemira orijentiranjem prema dalekim galaksijama — savršeno je poznavao svoj zanat. Ali i njega je nemirna mašta često dovodila u teška duševna stanja, kao na primjer sada, dok se posve sam nalazio u kabini za osmatranje. Osjećao se poput čovjeka, koji je ostao sam samcat na čitavom svijetu. Nije ga opasnost boravka u izoliranoj i izloženoj osmatračnici dovela u to duševno stanje puno tjeskobe, već silna osama, što je je tamo osjećao.

Međutim, iako nije mislio na opasnost, ona je uvijek bila prisutna, uvijek je na njega vrebala u osmatračnici. Naime, ta osmatračnica bila je montirana u praznom prostoru između dvije »ljuske«, što su predstavljale dvostruki trup »Colonista«. Drugim riječima, osmatračnica je bila sa svih strana, osim odozgo i odozdo, okružena zrakoprazним svemirskim prostorom. Za razliku od svemirskih letala, što su vršila promet između Zemlje i Mjeseca, »Colonist« je bio aerodinamički građen, tako da je mogao letjeti i kroz atmosferu, a ne samo kroz zrakoprazni interplanetarni prostor. Bio je, drugim riječima, tako konstruiran, da se mogao spustiti na bilo koji planet, na koji naiđe na svom putu u nepoznato, i onda s njega samostalno poletjeti. U tu svrhu služile su mu i njegove dugačke metalne »noge«, ustvari pokretna postolja, koja su se, za vrijeme leta, mogla uvući kao stajni trapovi aviona dalekog XX. stoljeća.

Dvostruka stijena »Colonista« služila je kao zaštita od meteora: manji meteori mogli su, doduše, probiti vanjsku stijenu letala, ali unutrašnjosti nisu mogli nauditi. Tako su svi članovi posade u prostorijama rakete, zaštićenim tim dvostrukim zaštitnim oklopom bili posve sigurni od svakog manjeg meteora. Sudar s kakvim krupnijim meteorom uništio bi čitavo letalo.

Harper je bio jedini član posade, koji je morao izlaziti iz unutrašnje stijene letala. Naime, on je ponekad direktno promatrao zvijezde i svemirske galaksije, koje su mu služile kao putokazi pri navigiranju. Međutim, kadgod bi odlazio u tu izoliranu i izloženu osmatračnicu, njegov je strah bivao sve veći. Ali je Harper bio ponosan čovjek, i nije odavao svoje strepnje, već se protivu straha borio posve sam. On je umio, da gotovo na dlaku izračuna, kakvi su izgledi, da kakav omanji meteor udari o svemirsko letalo, i to upravo ono mjesto, gdje se nalazila osmatračnica. On je dobro znao, da su izgledi da do toga dođe upravo minimalni. Međutim, njegov razum nije mogao savladati strah, što bi ga osjećao, kad god bi se našao u toj osmatračnici, izložen na milost i nemilost eventualnosti, da se sudar ipak dogodi.

I tako se on sada još jednom našao pri kraju jednoga od svojih svakodnevnih boravaka u toj »komori za mučenje«, kako je on u sebi nazivao osmatračnicu. Brže bolje zapisivao je grube brojčane podatke, sakupljene u toku promatranja, u prazne rubrike jednog štampanog formulara, s namjerom da ih, po povratku na »zapovjednički most« »Colonista«, ubaci u posebne konstruirane automatske elektronske naprave za računanje. Te će naprave, t. zv. »elektronski mozgovi«, dalje sami obaviti računanja i automatski izbaciti rezultat, koji će točno pokazati u kojem se dijelu svemira u tom času nalazi »Colonist«.

Dok je to radio, Harper je neprestano bio svjestan, da će i njegov povratak u sigurne unutrašnje prostorije letala biti itekako pogibeljan, jer će on morati da se provlači kroz metalne okvire i šipke, što spajaju vanjsku i unutrašnju stijenu »Colonista«. Morat će da se kreće kroz posve neproničnu tamu svemirskog prostora, pri čemu će mu put obasjavati samo svjetlost baterije, zataknute o pojas kombinezona. Morat će se provlačiti kroz uske prolaze-tunele, da se vere po nesigurnim ljestvama. A za čitavo to vrijeme visjet će mu život o niti, jer i posve sitan meteor može da probije vanjsku stijenu letala i oštetiti njegov kombinezon ili zvono od pleksiglasa, što ga je imao na glavi. Čak i najmanja i najsitnija rupica značila bi smrt: zrak, što se nalazi u unutrašnjosti kombinezona izletio bi van u tren oka u zrakoprazni svemirski prostor oko njega, a pluća bi mu se, zbog trenutačnog nestanka vanjskog pritiska, naprosto rasprsnula, poput dječjeg balona od gume...

On je dobro znao, da je opasnost od meteora veća, dok se on vraća u unutrašnjost letala, negoli dok je u samoj osmatračnici. I zato ga je, u času, kad je završio svoj posao i kad je došlo vrijeme da se vrati u unutrašnjost »Colonista«, obuzeo strah, koji je graničio s panikom.

Ipak je zadržao prisebnost duha. Provjerio je još jednom, da li su u redu svi ventili na njegovom kombinezonu, nalik na ronilačko odijelo, a onda je duboko udahnuo i iskobeljao se iz osmatračnice. Slijedećih pola minute prošle su poput nekog strašnog sna. No, konačno je ipak stigao do zračne komore, kroz koju se ulazilo u samu unutrašnjost letala, a onda brže bolje zatvorio za sobom debela metalna vrata, izgrađena od najtvrđe legure, što su odmah hermetički zatvorila komoru. Kad je čuo, da je škljocnula automatska brava vratiju komore, provjerio je još jednom, za svaki slučaj, da li su vrata posve hermetički zatvorena, a onda je povukao jednu polugu na stijeni komore. Začulo se gotovo gromoglasno pištanje, što je bio znak, da zrak ispunja komoru. U času, kad se pritisak u unutrašnjosti komore izjednačio s pritiskom zraka u unutrašnjosti samog letala, otvorila su se automatski debela metalna vrata. Harper je tek tada odahnuo, jer je istom u tom času mogao biti siguran, da je još jednom, možda samo za dlaku, izmakao smrti.

Dok se spuštao niz usko spiralno stepenište — skinuvši prije toga pleksiglasno zvono s glave — slušao je, kako se preko razglasnog uređaja »Colonista« daje emisija vijesti, što ju je emitirala neka snažna radio-stanica daleko dolje na Zemlji.

Malo kasnije Harper je osjetio sladunjav miris antiseptika, što se širio iz »Colonistove« ambulante, a nekoliko koraka dalje prošao je kraj staklenih vrata gimnastičke dvorane. U njoj u tom času nije bilo ni žive duše, osim rukovodioca ekipe učenjaka, članova ekspedicije, dr. Krafta, čovjeka u srednjim godinama života, koji je u taj čas savjesno veslao na gimnastičkoj spravi za veslanje.

U susjednoj prostoriji, nekoj vrsti laboratorija, marljivo je nešto radila Eleanor Hume, geolog ekspedicije. Ipak je podigla pogled u času, kad je Harper prošao pokraj njezinih prozirnih vrata, i nasmiješila mu se. On joj je prijazno kimnuo glavom, u znak pozdrava, ali se nije zaustavio.

Eleanorina crna, gotovo garava, kovrčasta kosa bila je kratko, ali ukusno i privlačno podrezana, a njezina je ljepota uznemirivala Harpera. Ali je Harper znao, da ona mari samo za dr. Hydea, liječnika ekspedicije.

ČOVJEK OD ŽELJEZA

U času, kad je Harper ušao u zapovjedničku komoru »Colonista«, centar iz kojega se vršilo upravljanje njegovim letom, zapovjednik i voda čitave ekspedicije, kapetan Lyon, naglo digne pogled s nekakve karte, koju je u tom času proučavao. Zapovjednik »Colonista« imao je neobičnu, ali izvanredno odlučnu fizionomiju, na kojoj se nije mogao nazrijeti gotovo ni trag bilo kakvih strašćih bora, iako je Lyon u pedesetak godina svoga života letio više od trideset godina na raznim svemirskim letalima i pritom proživio najstrašnije pustolovine. Njegova crna i gusta kosa bila je posve mlada, u njoj nije bilo još ni jedne jedine sjedine. Tijelo mu je bilo krupno i snažno, a ipak elastično. Taj se čovjek doimao, kao da ga ništa ne bi moglo uništiti: naprosto neuništivo. Nije stoga čudo, da je nosio nadimak »Čovjek od željeza«.

(U slijedećem broju: »Misteriozna poruka sa Zemlje«)

(Nastavit će se)

CRTA: W. NEUGEBAUER
PIŠE: N. NEUGEBAUER

Začarana tapeta

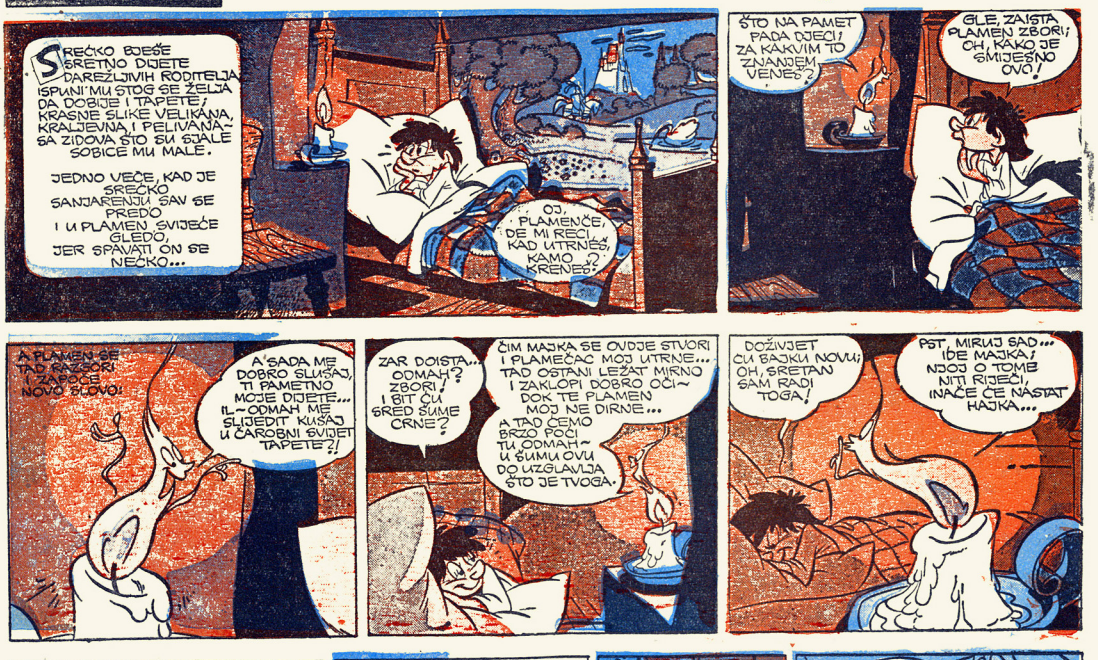

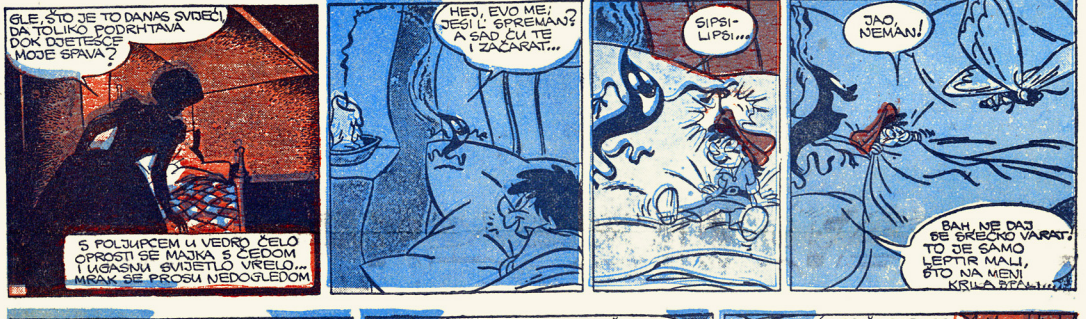

NAŠA POŠTA

Dragi čitaoci,

Znamo da vas mnoge stvari interesiraju i da biste mnogo toga htjeli znati. Stoga i otvaramo ovu rubriku. Nastojat ćemo da odgovorimo na vaša pitanja i da, koliko nam bude moguće, zadovoljimo vašu radoznalost. Bit će nam drago, ako uzmognemo pridonijeti proširenju vašeg znanja. Pitajte — ot»govorit ćemo!

Još jedna stvar. Neka igračka ili knjiga dodija svom vlasniku. On bi ih rado zamijenio. Kako? Saljite oglase — na pr.: Mijenjam »ćirmijavina stada« od Zane Greya za »Davida Copperfielda« od Ch. Dickensa ili neku slično. Mirko Romić, Split, Prvoboraca 16. — Takve oglase objavljivat ćemo besplatno.

Saljite svoja pitanja i oglase!

Uredništvo

MALE ŠALE

DOBAR UČITELJ

Učitelj: »Johny, zar ne znaš da je ružno rvati i tući se?«

Johny: »Da — ali Jack to ne zna, pa ga učim!«

* * *

ZATO SI STARIJI

Dva dječaka sjela su za stô da ručaju, a ruke im prljave.

»Moje su prljavije od tvojih«, pohvali se jedan.

»Naravno«, priznade drugi, »no zato si ti gotovo dvije godine od mene stariji!«

* * *

PREVELIK JE

Učitelj prirodopisa ispituje đake:

»Ivice, u kojoj su zemlji pripiput našli slona?«

Ivica poduže razmišlja, na kraju se nasmiješi:

»Slon se ne može izgubiti, prevelik je!«

* * *

PRAZNA GLAVA

Nikica: »Kad sam stajao naglavce, sva mi je krv udarila u glavu. Zašto mi krv ne udara u noge, kad na njima stojim?«

Perica: »Zato, što ti noge nisu prazne!«

* * *

Florijan kao kuhar

FILATELIJA

SLIKOVNICA ZA MALE FILATELISTE

U davnini su se vijesti iz mjesta u mjesto prenosile prepričavanjem, a još prije oko stotinu godina poštanska služba vršila se isključivo pomoću poštanskih kola. Danas to čine aeroplani, automobili i brzi vlakovi. Ta je komparacija lijepo i zorno prikazana u »Slikovnici za male filateliste«, koju je ovih dana izdao »Filatelistički savez Hrvatske« u nakladi zagrebačkog izdavačkog poduzeća »Color«. Ova publikacija je nesamo prva ovakve vrste u Hrvatskoj i Jugoslaviji uopće, nego je ona svojom originalnom zamisli vrijedan prilog literaturi ove vrste kod nas i u svijetu.

Širom cijelog svijeta omladina se uvelike zanima za filateliju, jer sakupljajući marke može mnogostruko proširiti svoje znanje. Filatelija nesamo da ljude upoznaje sa zemljopisom i povijesti, sa stremljenjima i ostvarenjima pojedinih naroda i država već ona i poštrava

ukus i uopće proširuje izobrazbu čovjeka. Ova slikovnica je najbolji dokaz tome. Nesamo svojom ukusnom opremom u višebojnom tisku na finom papiru, umjetničkim slikama mladog akademskog slikara Branka Becića, nego i sadržajem, u kojem se u obliku dijaloga između osoba s našim narodnim imenima omladina upućuje u korisnost poštanske službe, ona saznaje dosta pojmova iz naše socijalističke stvarnosti, a na prvom mjestu o partizanima i Maršalu Titu. Tu su praktične upute s pojmovima o filateliji.

U slikovnici su reproducirane naše marke sa slikama Lovrenca Košira, idejnog stvaraoca prve marke, tu su marke sa slikama Predsjednika Tita, pa reprodukcije maraka Marka Marulića, Primoža Trubara, Vuka Karadžića, Njegoša i drugih velikana naše prošlosti, zatim reprodukcije maraka izdanih povodom desete godišnjice Narodnog ustanka povodom V. i VI. kongresa SKJ, Crvenog križa Dječje nedjelje itd. Na taj se način omladina upoznaje sa značajnim datumima naše prošlosti, s važnim događajima naše sadašnjosti, upoznaje velikane naše stvarnosti i odgaja se u duhu socijalizma i ljubavi prema domovini. Ujedno uz svaku reproduciranu marku ima slobodan uokviren prostor za lijepljenje onih maraka koje se slike nalaze u slikovnici.

Slikovnica »za naše filateliste« namijenjena je omladini cijele »Jugoslavije«, jer je izdana u isto vrijeme u odvojenim izdanjima latinicom, ćirilicom i na slovenskom jeziku. U pripremi su izdanji na makedonskom i mađarskom jeziku.

Svatko tko uzme u ruke ovu knjigu zavolit će filateliju i ta će mu slikovnica biti prvi, početnički album, iz kojega će tokom višegodišnjeg marljivog rada na sakupljanju maraka nastati velike, lijepe i vrijedne zbirke.

»Plavi vjesnik« izlazi svakog petka. Uređuje redakcioni odbor: Branko P. Sučević, Mladen Bjažić (odgovorni urednik) i Danko Oblak. — Štampa »Vjesnik« SSRNH — uredništvo: Zagreb, Masarykova 28 — telefon 26-602 — Čekovni račun kod NB FNRJ 408 - T - 147 — Pojedini broj 20 dinara. — Mjesečna pretplata 80 dinara — tromjesečna 240 dinara — polugodišnja 480 dinara — godišnja 900 dinara.